

MİLLÎ GENÇLİK

Fikir, Sanat, Aktüalite ve Aksiyon Dergisi

İşte hürriyeti (!) getirenler.

31 MART DEDİKLERİ...

NİSAN 1975

BEŞ LİRA

«Çanakkale Zaferinin 60. Yıl Dönümü Münasebetiyle M.T.T.B. 3000 kişiyle Çanakkale'de.

MİLLÎ GENÇLİK

SAYI : 5
DÖNEM : 3

NİSAN 1975

İÇİNDEKİLER

Millî Gençlik	4	31 Mart Dedikleri
Cankut Saylan	12	Devlet İdaresinde Şekil ve Mâna
Ali Bulac	14	Tarihte Sınıf Kavgalarına İslâmî bir Yaklaşım
Ali Ghanaam	21	Basra Körfezi ve Batı Emperyalizmi
Millî Gençlik	24	İbrahim Hakkı Konyalıyla Konuşma
Ahmet Memduhoğlu	30	Mülkiyet Nedir?
Ömer Küçükağa	36	Beklenen/Şiir
Ömer Özbay	38	Kan Şiiri
Hasan Fehmi Ulus	39	Görüntü/Şiir
Ömer Lütfi Mete	40	Beyannâme/Şiir
Mehmet Mengüç	41	Ben Roman Yazmak İstemiyorum
Galip Boztoprak	47	Durali- Yılmaz'ın Hikâyeleri
A. Ş.	48	Kaddafinin Görüşleri
Ahmet Kalyoncu	50	Bir Mutluluk Sonrası «Hicret»
		Haberler

Millî Gençlik; Aylık Fikir, Sanat, Aktüalite ve Aksiyon Dergisi.
Sahibi: M.T.T.B. adına Genel Başkan Âbit Özmen, Yazı İşleri Müdürü: Yaşar Karayel, Teknik Sekreter: Mustafa Yürür, Yunus Dere, Kapak Düzeni Fethullah Dinçsoy, İdare Yeri: M.T.T.B. Basın - Yayın Müdürlüğü Cağaloğlu - İST. Tel: 26 69 24, 27 98 13/5. Abone: Yıllık 50.— 6 aylık 30.— T.L, Posta çeki No: 20092150, Yazışma Adresi: PK. 917 İstanbul. Yazıların mesuliyeti yazarlarına aittir. Gönderilen yazılar yayınlansın veya yayınlanmasın iade edilmez. İlânlar tarifeye tâbidir. Yazılar kaynak gösterilmeden ictibas edilemez. Dergi her ayın ilk haftasında çıkar. Dizgi - baskı: Fatih Gençlik Vakfı Matbaa İşletmesi.

NOT : Resimler Kadir Mısıroğlunun arşivinden alınmıştır.

Türkiye'de tarih bilinmiyor. Mekteplerde okutulan tarihe genç nesilleri tarihten bıktırmak için hazırlanmış teferruat yığını ve yalanlardan ibaret. Halbuki son 200 yılın tarihi bugün ki perişan hâlimizin sebepleriyle, başlangıçlarıyla dolu; düzmece hadiseler, ihanetler, gafletler... 31 Mart Hadisesi'nde bunlardan biri. Tarihsiz, fikirsiz, ilimsiz nesillere; 31 Mart faciasını bizzat yaşamış Mustafa Turan Bey'in hatıralarından derlediğimiz bu yazıyı sunmakla vazifemizi yaptığımıza inanıyoruz.

31 MART DEDİKLERİ

İngiliz - Sion işbirliği İmparatorluğun dağılmasını, Hilafetin yok edilmesini istiyordu. Böylece Orta Doğu Emperyalizmin kışkacına girecek, İslâm ülkeleri başsız kalarak kolayca yutulacaktı.

İttihat ve Terakki Cemiyetinin ise paraya ihtiyacı vardı, o da Yıldız Sarayının hazinesinden karşılanacaktı. İşte Rıza Tevfik Bölükbaşı hayatının son demlerinde şu samimi ifadeyi vererek büyük bir vebalin altından kurtulmak istemiştir:

«Hakim bey Allah affetsin, günahımız çok büyüktür. 31 Mart uydurma ihtilâli hazırlandığı zaman ben Talât Bey'e bundan tevakkı edilmesi lâzım geldiğini söyledim. Beyhude yere kardeş kanımın dökülmesinin ne büyük cinayet olduğunu anlattım, bunun fena aksülâmeler doğuracağını da hatırlattım. Aldığım cevap şu oldu: Ne yapalım Rıza Bey Cemiyetin paraya ihtiyacı var, bu ihtiyacı ancak Yıldız Sarayının zenginliği ve oradaki hazine karşılayabilir.»

Evet Yıldız Sarayında Sultan Hamid'in elinde senelerin biriktirdiği bir hazine vardı. Padişah bu parayı Milleti için saklıyordu. Bu hazine Padişaha hediye edilen kıymetli mücevherat ve saire ile ecdattan ve 33 seneden beri ölen sultanlardan kalan bir servetti. Bu hazine Sarayın bahçesinde bir havuzun altında gizli bir mahzende saklı idi. Fakat hazinenin nerede ve nelerden ibaret olduğunu sarayda ancak beş kişi biliyordu. Bunlardan biri Sultan Abdülhamid, diğerleri Nazik Eda, ve Müşfika kadınefen-dilerler, birinci müşahib Cevher, İkinci mühib Nadir ağalar idi. (Bu ifşaati sonradan Göztepe'de komşum olan Nadir Ağanın kendisinden dinledim - Mustafa Turan)

Mesrutiyeti nasıl askeri bir isyanla getirdilerse, Yıldızdaki servete de bunun gibi işe hccalar karıştırılacak ve halkın ve askerinin hassas taraflarıyla oynanacaktı. Bunun için memnunlar zümresi sayfalar işe iyi yarıyacaktı. Hürriyet rejimini İstanbul'a getiren ikinci ve üçüncü ve dördüncü avcı taburlarını isyana önyak edeceklerdi. Bu ta-

burların ikincisi Sarayburnunda üçüncüsü ve dördüncüsü de Taşkışla'da idi. Bunlar hürriyetin bekçileriydi. Efradı halis Türktü. Tabur kumandanları arasında binbaşı Remzi gibi Siyonistlerin emrinde çalışan «dönme» subaylarda vardı. Şimdiye kadar ki hiç bir eser bizzat Taşkışla'nın içinden başlayan bu hareketin içine nüfuz edememiştir. İşte Taşkışla'da başlayan bu faciayı adım adım izleyen zabıt Mustafa Turan bey'in bizzat hatıralarından aldığımız pasajlarla anlatacağız (*) Biz iddia ediyoruz ki 31 Mart tam anlaşıldığı gün bütün «mürteci», «gerici», hareketler diye okutulan hadiseler gün ışığına çıkacaktır. Tarih bunların yanılmaz şahidi olarak yalancılara yüzüne tükürecektir!

«Osmanlı saltanat devrinde Padişah her cuma günleri Yıldız'daki camiye Cuma namazına gelir, bu yüzden şahane bir selamlık töreni yapılırdı. Kışlalardan piyade süvari topçu ve bahriye istihkâm gibi alaylardan münavebe ile birer bölük önlerinde borazan ve mızıkları olduğu halde selamlık merasimine gelirlerdi.

Selamlık merasimi Padişahın camiye avdetinden evvel başka sarayın saltanat kapısıyla cami arasında ki meydanda resmî geçit yapılırdı. Askerler meydanın iki tarafında yerlerini alırlar padişahın gelmesini beklerlerdi. Saltanat kapısının önündeki borazan zât-ı şahâne borusunu çaldımı, bütün askerler hazırol vaziyetine geçerdi. Mızık Hamidiye marşını çalar, arkasından üç selam çalınır, askerler hep bir ağızdan üç defa «Padişahım çok yaşa! çok yaşa!» diye bağırırlar. Yıldız ve Beşiktaş civarı adeta inlerdi.

Sahte sarıkla derdest edilen mürteci

1325 senesi Martının 12 inci Cuma günü her zaman olduğu gibi askerleri Cuma selamlığına götürmüştük. Dönüşte Taşkışlaya geldiğimizde her koğuştaki sakallı bir takım hocalar bulduk. Bunlar selamlığa gelmemiş kışlada kalarak vaaz vermişlerdi. Sebebini sorduk hassa ordusu kumandanlığının emri ile olduğunu öğrendik. Taşkışla'da üçyüze yakın koğuş olduğuna göre bir hayli hoca gelmişti. Bir haftalık ücret olarak birer buçuk altın lira aldıkları ve münavebe ile vazifeyi Taşkışla ile Be-yoğlu topçu kışlasında yapmak üzere vazifelendirildiklerini söylediler. Halbuki kışlada avcıların birkaç misli kadar fazla hassa ordusu eratı vardı.

(*) Mustafa Turan, 31 Mart Faciası Üçdal Neşriyat - İstanbul 1966

31 Mart günü üst nizamiye kapısındaki nöbetçi borazan acı acı her bölüğün adile toplanma borusu çalıyordu. Kimin verdiği belli olmıyan bir emirle marş çalınıyor. Yine borazan Paşa geldi borusu çalıyor, «hazırol», «selâm dur» kumandası veriliyordu. Önde bir Paşa maiyetindeki zabıtlarla avluya geldiler. Hey'et ihtiram vaziyeti aldı. Paşa askerlere hitaben: «Şevketli Padişahımız Efendimizin Fermanı Hümayunları okunacağını bunu can kulağıyla dinlemelerini söyledi.

Matbaada yıldızla basılmış üzerinde Padişahın büyük tuğrası bulunan fermanı Paşa okumaya başladı bizler yakında olduğumuzdan fermanı görüyor ve gayet iyi duyuyorduk. Özet olarak şunlar söyleniyordu:

«Rumeli'nin Balkan ufuklarında kara bulutlar doluyor, vatanın mukadderatını tehdit ediyor, bu kara bulutlar hayra alamet değildir. Siz asker evlâtlarım bu yurdun bekçilerisiniz, siz olmazsanız bu vatan müdafaa edilemez, 600 senelik ecdadımız bu yolda canlarını kanlarını vermişlerdir. Ben irade ediyorum, düşmanla çarpışırken onları daha iyi görebilmeniz için yeni bir başlık giyeceksiniz bunda dinî hiç bir mahzur olmadığına dair Şeyhülislâm'dan fetvasını da aldım, ulüemre itaat vâciptir.

Paşa bir paketten yeni bir başlık çıkardı bu başlık Enveriyye biçiminde önü si-perli bir başlıktı.

Paşa başındaki fesi çıkarıp yeni başlığı giydi, mızıka bir marş çaldı erat Paşanın önünden merasimle geçtiler. Merasim bitince hey'et çekilip gitti.

Meğer fermanı okuyan Paşa ve maiyetindeki zabıtlar sahte üniforma giydirilmiş isyanı hazırlayan ve tertipleyen mühim şahsiyetlerdi. İçlerinde Cemiyetten tanıdığım Bahaeddin Şakir, Midhat Şükrü Beylerle Ömer Naci bey vardı. Fermanı okuyan bir paşaydı, bu fermanın sahte olup sun'i bir isyan maksadı ile tertiplenmiş olduğu akla gelemezdi. O günün şartlarına göre müslümana şapka giydirmek barut fıçısına ateş atmak gibi birşeydi.

Taşkılla'dan ayrılan hey'et Beyoğlu topçu kışlasına da gitmiş aynı fermanı okumuşlardı. Ordunun işine meğer sahte başçavuş kılığında hayli casus sokmuşlardı. Bunlardan Ömer Naci Bey kışla avlusunda bir istihkam arabası üzerinde bağırmağa başladı. «Heyyy!.. Asker kardaşlar gelin sizlere diyeceğim var. Siz Müslüman değilmisiniz, bizler din uğruna savaşmıyormuyuz? Şapka giymek ne demek? Gavur oluyoruz diye tahrik edici bir konuşma yapınca iş çığırından çıktı. Borazonlar çalıyor silah başında toplanma borusu çalıyordu. Hadiseyi önlemek isteyen zabıtlar koğuşlara kapatıldı. Aynı şekilde Beyoğlu topçu kışlasında ayaklandırılmıştı.»

31 Mart Salı günü önde yedinci alayın bandosu (Ey gaziler yol göründü yine garib sineme) marşını çalıyor, kimin verdiği belli olmıyan bir emirle arkada üçüncü, dördüncü, ava taburlarile yedinci sekizinci hassa alayları olduğu halde Dolmabahçeye inildi. Burada araya karışmış tahrikçiler tabancalarını çıkarıp havaya doğru ateşlediler bir gümbürtüdür koptu. Tophanede halk ile asker tam birbirine karıştı. İnsan seli Köprüye doğru akıyordu. Köprü başına geldiğimizde Bankalar caddesinden inen Beyoğlu topçu askerleri de kafiye katıldı. Yeni Camiye geldiğimizde de softalar aramıza karıştı. Manzara mahşeri bir kalabalık halini almıştı. «Şeriat isteriz. Gavur olmak istemiyoruz!» diye bağırıyorduk. Uğultu, tekbir, bando sesi bir arada Ayasofya meydanına doğru ilerleniyordu. Ayasofya meydanına geldiğimizde büyük kestane ağaçları tepesine kadar karınca gibi insan dolu, Gülhane kapısından Divanyolu'na kadar dizi halinde atlı tramvaylar caddeleri tıkamışlar, bir halde bulduk.

Asker hoca karması olan mahşeri insanlar mebusan binasını çevrelediler. Bir hengamedir koptu. Uğultular arasında tek tük silah sesleri duyuldu. Haber derhal yayıldı. Bizleri gâvur yapmak isteyenlerden birini öldürmüşler.

Kimdir o? Tanin gazetesinde ki Selanik dönmesi Hüseyin Cahit (Yalçın) beymiş. Asiler yanlışlıkla Hüseyin Cahit Bey yerine Lazkiye mebusu Şekip Arslan Beyi öldürmüşler. Adliye nazırı Nazım Paşa büyük bir cesaret gösterip hadiseyi önlemek maksadı ile beyanatta bulunmak için pencerelerden birinde görüldü. «Asker evlatlarımı! Sizleri iğfal etmişler, aldanıyorsunuz şeriat esasen mevcuttur, ne dine ne de şeriata hiç kimse dil uzatamaz...» demeye kalmadan, vurun öldürün. Şeriat düşmanı odur diye o aralık zabıt Hatmi Çavuş bağırdı, o anda silahlar patladı. Meclis Reisi Ahmet Rıza Bey diye Nazım Paşayı öldürdüler. Daha sonra kalabalık Divanyolu'na oradan da Bâb-ı Alî'ye indi.

Şunu da kayıt etmek isterim ki şimdiye kadar ki yazılan eserlerde Harbiye Nezaretindeki askerlerimizde hadiseye iştirak ettikleri ve bazı harp gemilerimizin Selimiye kışlasında ki askerlerin de isyan ettikleri için. Selimiye kışlasını bombardıman ettikleri yazılmaktadır ki bunlar katiyyen varit değildir. Daha ilk alarında Selimiye teslim bayrağı çekmiş hiç birşeye iştirak etmemişdi.

Babiâl'den inerken fırsatçılar Şûrayı Ümmet ve Tanin Matbaasını tahrip ve yağma ettiler, askerlerin bu işte hiç bir dahli yoktur.

Ayasofya Meydanında hâdiseler devam ederken üçüncü bir grup faciasıda bahriye silah endaz bölümünde fitilleniş olmuş.

Tahrikçiler orada şeriat değil başka bir düzenle askeri tahrik ediyorlar. Gûya Asarı Tevfik süvarisi binbaşı ALİ KUBULİ BEY Yıldız Sarayını bombardıman edip Halifeyi öldürecekmiş. Zavallının hiç bir şeyden haberi olmadığı halde yaka paça bir erzak arabasına atıp Yıldız'a götürüyorlar. Mabeyin dairesi önünde fasılasız «Padişahım Çok Yaşa», diye bağıyorlar. Padişah yaverlerini gönderip isteklerini soruyor. Padişahımız Efendimiz Hazretlerine sadakat ve merbutiyetimiz vardır. Arabada kilitli olarak getirdiğimiz bir devlet haini var. Asarı Tevfik zırhlısının süvarisidir Yıldız bombardıman edecekmiş onu getirdik. Ne irade buyururlarsa yapacağız.

Padşahı mabeyin penceresine çıkmaya mecbur edinceye kadar «Padişahım Çok Yaşa» diye bağırılmışlar. Neticede mabeyin penceresi açılıyor (HÜNKÂR) ne istediklerini soruyor ele başlarından üç kişi ayrılıp pencerenin altında selam vaziyetinde: Efendim Şeriat istiyoruz. Arabada getirdiğimiz suvari zırhlının baş taret toplarıyla sarayı hümayunuza, kış taretleri ile de Seraskerlik Dairesini, borda toplarıyla da İstanbul'u yakacakmış. Biz haini yakaladık. Huzurunuzda getirdik. Ferman padişahımız Efendimizindir. İdamını istiyoruz. Abdülhamid Ali Kubuli beyle girişmek isteyince onu süklüm büklüm arabadan çıkardılar. Ali Kubuli yanlışlığı anlattı Abdülhamid askerlere efendiyi alınız Bahriye nezaretine götürüyoruz istintak etsinler (sorguya çeksinler) diye irade etti. Pencere kapanmıştı. İradeyi getiren yaverlerin elinden Ali Kubuliyi alan asiler onu götürülmekten alıkoyarak «onu biz cezalandıracağız!» diyerek feci halde öldürdüler. Zavallının cesedini delik deşik ettiler. Yaverler can havliyle kaçtılar. Asiler cesedi Yıldız Caminin alt tarafındaki cadde üzerindeki çınara bir torba gibi astıktan sonra mızıkça galarak alay halinde gittiler.

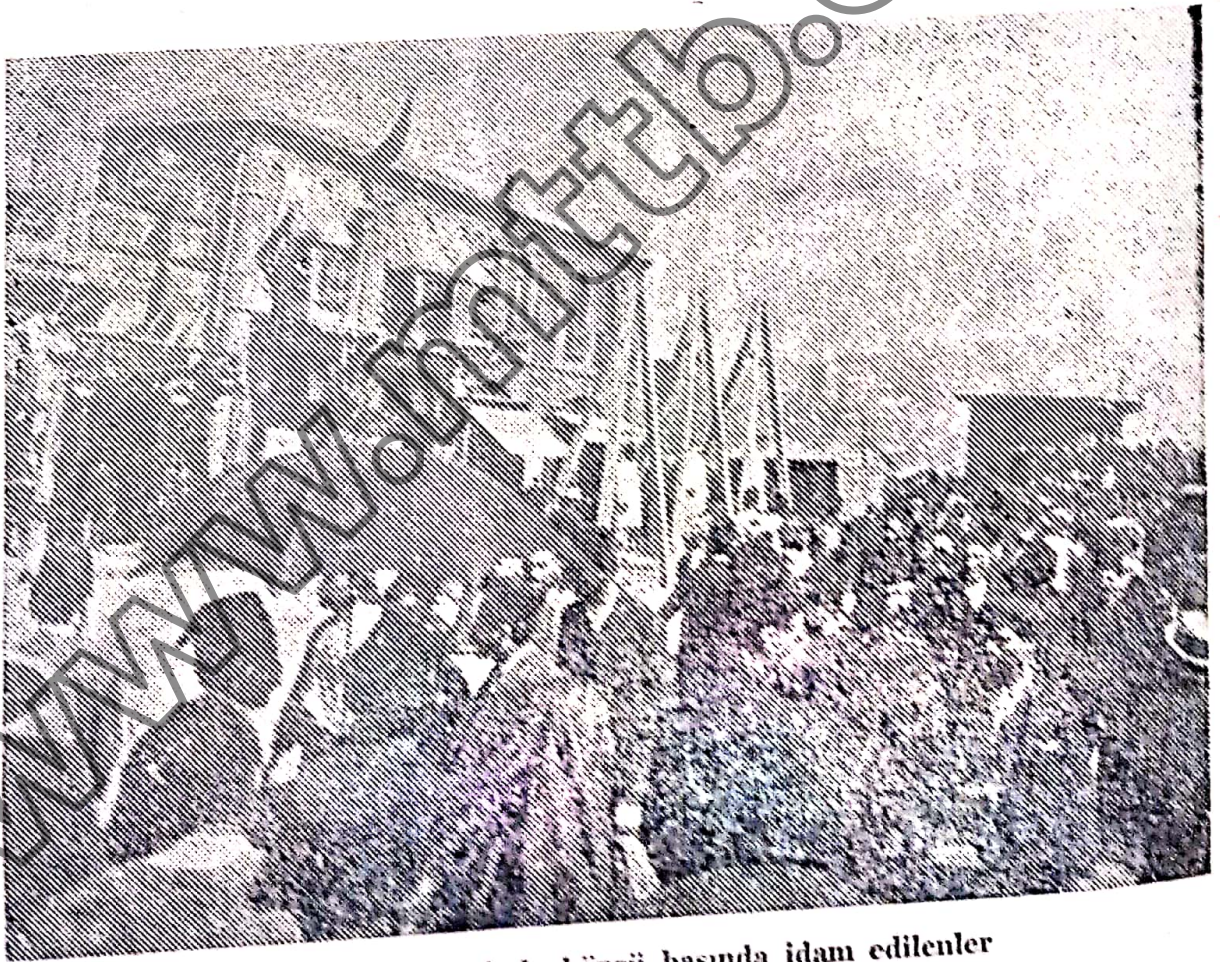
Ayasofya meydanı'ndan Taşkıslaya avdetimizde Ali Kubuli Beyin Yıldız'da parçalanıp asıldığı haberi yayıldı. Şu halde 31 Mart kurbanları üç kişiden ibaret olup Muhsin Paşa, Şekib Arslan, Ali Kubuli Beydi. Bizler Ayasofya meydanında iken avcılardan hapis ettikleri Taşkıslada'daki zabıtlar fırsat bulup hepsi kaçmışlar, kışlada disiplin kalmamıştı. Koca kışlada bölüklerde tek tük zabıt kalmış yüksek rütbeli olanlar hepsi görünmez olmuştu. Avcılar askeri hapishanenin kapılarını açıp mahpusları salıverdiler. Ertesi gün sanki hiç bir hadise olmamış gibi sükûnet içinde geçti. 31 Mart'tan üç gün sonra 3 Nisan Cuma günü Yıldız Selamlığına gidildi, sönük bir merasimle selamlık yapıldı fakat birliklerin başında belli başlı zabıtlar yoktu.

Aradan geçen bir hafta zarfında kışlada dedikodu yayıldı, Selanik üçüncü ordu-
dan hareket ordusu adında bir ordu geliyormuş İstanbul'da manevra yapacaklarmış,
Halbuki İstanbul'da bulanık sular durulmuş ortada hiç bir eser kalmamıştı...

10 Nisan 1325 senesinin Cuma günü yine Taşkışla askerlerini selâmlığa götürdük.
Bu selâmlık Sultan Abdülhamid'in otuzüç yıl süren saltanatının son selâmlığı olmuştur.

Mutad resmî geçit yapılmadı. Bir aralık Hünkâr yaverleri geldiler selâmlıkta as-
kerlerin başında ne kadar zabıt varsa Padişahın huzuruna çıkarılacaklarını tebliğ et-
tiler. Huzura çıkarıldık. Padişahın yanında hassa ordusu kumandanı Ahmet Muhtar
Paşa ile serasker Rıza Paşa vardı. Abdülhamid özet olarak şunları söylemişti: «Gerek
Paşa ile serasker Rıza Paşa vardı. Abdülhamid özet olarak şunları söylemişti: «Gerek
selâmlığa gelen ve gerek kışlada kalan asker evlatlarıma selâm ve irademi tebliğ ediniz
(Ayastafanos - Yeşilköy)'e hareket ordusu adında üçüncü ordu askerleri gelmiştir. On-
lar da sizler gibi Türk askerleridir. 31 Mart günü Taşkışla'da okunan ferman benim
fermanım değildir, bu hâdise bazı düşmanlar tarafından tertip edilmiş maksatlı bir
siyaset olayı olduğunu tahrik ettirdim. Milletime karşı zinhar böyle bir fermanım yok-
tur, olamaz. Sizleri aldatmışlar, kötü emeller için teşvik ve tahrik etmişler, bu gibi
teşvikata kat'iyen inanmasınlar, kışlalarda sakın olsunlar. Olmaya ki 31 Martta olduğu
gibi silah kullanmaya kalkışmasınlar.» diye askerlere tebligatta bulunulmasını irade
etti.

Eğer Abdülhamid İstanbul'da mevcut, hassa ordusuna, hareket ordusuna karşı
müdafaa emri vermiş olsaydı 31 Mart faciası Osmanlı Ordusu için çok kötü neticeler
verebilirdi. Fakat Abdülhamid bunu yapmadı.

31 Mart Hadisesinde köprü başında idam edilenler

31 Martın krizi geçmişti. Bir haftadır kışlada kayda değer hiç birşey olmadı. Avcı taburlarının başında hiç bir zabıt yoktu. Bunların hepsi birden niçin yok olmuşlardı. Tertipçileri tarafından uzaklaştırılmışlardı. Bu da hadisenin mürettep (tertipli) olduğu belli başlı delillerinden birisiydi. Kışla'da yüksek rütbeli olarak 7. Alay kumandanı miralay Bakırköylü İsmail Hakkı Bey'den başka kimseler yoktu. Bir aralık borazanlara toplanma için emir verdi. Bizleri topluyarak 31 Mart hadisesi gibi bir hadiseye bir daha karışmamaya yemin ettirdi.

Taşkışla'nın birinci katında avcı taburları ile numune ve istihkam bölükleri, ikinci katta da hassa eratı vardı. Nizamiye kapıları cephanelik gibi nöbetçi yerlerini münavebe ile hassa eratı tutar. Avcı taburlarının bu nöbetlerle alâkaları yokdur.

10 Nisan gecesı avcılar herhalde birşeyler sezmiş olmalılar ki cephanelikteki nöbetçilerin silahlarını alıp göz altına almışlardı. Harbiye cihetinde ki cephaneliğin kilitlerini kırıp erleri posta yapıp cephane sandıklarını koğuşlarına taşımışlardı, gece yarısında vaziyet haber alındı. Kumandana bildirildi harekete geçirildi, fakat merdiven başlarını tutan avcı askerleri emin aldık gelmeyin, yakarız, diye fişek sürdüler... Kışlanın gazhane tarafındaki yamaçlarda takke biçiminde beyaz külahlı göğüslerindeki çapraz fişeklikteki yabancı kıyafetli kalabalık bir takımın harıl harıl siperler kazdıklarını söylediler.

Alay kumandanına vaziyeti bildirdik. Sabah olsun vaziyet anlaşılır demmişti. Aradan bir iki saat geçti geçmedi Beyoğlu cihetinde üst nizamiye kapısında birdenbire silahlar patlamaya başladı ve mitralyöz çatırdıları da silah seslerine karıştı.

Çarpışma fasılasız ikindiye kadar devam etti. Beri tarafda Beyoğlu topçuları Harbiyedeki topçularla çarpıştı. Bir aralık 7. Alay kumandanı İsmail Hakkı bey Avcılara «yapmayın, etmeyin diye mani olmak istedi ise de muvaffak olamadı. Bizleri çağırır «Oğlum şu beyaz çarşafı bir sırığa bağlayın, üst kat pencerelerinden birinden teslim bayrağı diye sallayın. Belki sükûnet bulurlarda çarpışmayı yatıştırmış oluruz» dedi. Dedigini yaptık hakikaten silah sesleri susdu. Kumandan derhal bir yazı yazdı ve arkadaşımız yüzbaşı Hikmetle karşı tarafa gönderdi. Herşey mayna olmuşdu.

Yıkılmış olan nizamiye kapısının enkazı arasından elinde tabanca Hürriyet kahramanı Binbaşı Enver Bey (Paşa) on kadar arkadaşı yanlarında kıyafetlerinden Bulgar çeteleri olduğu anlaşılınca acaib kıyafetli kalabalık kışla avlusuna geldiler. Enver Bey'in yanında uzun boylu sarı seyrek sakallı Makedonya İhtilâl Komitesinin reisi meşhur SANDANESKİ vardı. İlk iş sağ kalabilen avcuları silahtan tecrit edip süngülediler. Beri tarafda kumandan İsmail Hakkı Bey Enver Bey'e «Oğlum gazanız mübarek olsun, avcılara söz anlatamadım. Dün yemin ettikleri halde gece cephaneliği kırmışlar bu fecaate sebebiyet verdiler. Meram anlatamadım.» Enver Bey ansızın üzerine yürüdü ve sille tokat vurup kumandanın sakalını yoldu. Kumandan bir an için kükredii kan boğacak gibi bir hâl aldı ve «Seni utanmaz alçak» diye Enver Beyin yüzüne tükürdü. Sen askerliğin şeref ve namusunu tanımayan bir insan olduğunı bu hareketinle isbat ettin. Yazıklar olsun sana ki bir Türk zabiti üniformasını taşıyorsun. Askerliğin en alçak bir ferdi imişsin ki düşmanlarımızın karşısında bana bu şerefsizliği gösterdin, askerlikte değil dindaşın düşman askerî bile olsa teslim olduktan sonra böyle bir muamele yapılamaz. Ben senin kanından, dininden şüpheliyim. Eğer kanında bozukluk olmasaydı - Bulgar'ları göstererek - bunların karşısında kendi milliyetini ayaklar altına alıp böyle şerefsiz bir harekette bulunmazdın» dedi ve sarsıldı, kendini kaybetti.

Bulgar'lara karşı müstehak olduğu cevabı yüzüne çarpan babası yaşındaki değerli bir Türk kumandanını verdiği bir emirle sarıklı Bulgar çetecilerine üç zabıt arkadaşısı ile beraber kışla avlusunda kurşuna dizdirdi. SANDANESKİ'ye dönüp «hak etmedi mi?» diye söylendi.

DOKUZ

Teslim olan askerler silahlarından tecrit edildikten sonra koğuşlara kapatıldılar, birer birer çağrılıp süngülenip öldürüldüler. Kışla avlusunda cesetler yığılmış bir mez-baha halinde idi. Sağ kalabilenlerini bölük yapıp istihkâm erleri ile kazma kürekleri ellerinde olduğu halde halen Taşkışla'nın karşısında Dağcılık Kulübünün tenis kortu olan binanın üst tarafındaki **SÜRP AGOP** mezarlığında açtırdıkları çukurlara kendi yavrusunu yiyen canavarlar gibi ölen arkadaşlarımızı süngü tehdidi altında bizlere gömdürdüler. Orada 31 Martın kütle halinde gömülen suçsuz kurbanları yatmaktadır. Tarihçiler 31 Martın hakiki cephesini yazmak isteyenler orasını eşelesinler. En doğru vesikaları, dökümanları orada bulacaklardır.

Taşkışla faciası bu halde iken Bulgar çete reisi **SANDANESKI** efradını toplayıp **Enver Beyle** beraber **Yıldız Sarayını** bastılar. Osmanlı hanedanının 600 senedenberi saltanat sürdüğü bir tarih hiçe sayılarak **Abdülhamid'in** sarayını **BULGAR ESKİYALA-RIYLA YAĞMA ETTİLER**. Fesatçılar kararlarında Sultan Hamid'i tahtından indirmek ve Yıldız'daki hazineyi elde etmek için 31 Mart'ı meydana getirmişlerdi. Saray yağ-ma edildi. Fakat hazineyi bulamadılar, baş muhasip **Cevher Ağa'yı** yakaladılar türlü iş-kence yaptılar. Sadakat gösterdi, velinimetine ihanet etmeyeceğini yüzlerine karşı ba-ğırды boynuna ip takıp astılar. Bu sefer İkinci musahip **Nadir Ağa'yı** tuttular, asılı olan **Cevher Ağa'nın** ölüsünü gösterip hazinenin yerini göstermezse aynı akibete uğraya-cağını söylediler. Yapılan işkenceye dayanamadı, gizli hazinenin yerini gösterip canını kurtardı.

Nadir Ağa Göztepe'de komşumuzdu, fazla ketum olmasına rağmen 31 Mart'ın dert ortağı olduğum için hazine hâdisesini kendinden dinledim. (*)

Yıldız yağması İttihatçılara pek birşey kazandıramadı. Zirâ Makedonyadan getir-dikleri Sırp, Bulgar, Rum çetecileri ayakkablarına kadar doldurup götürmüşlerdi.

Hareket ordusundan ölenler pek azdı, onları da tantanalı merasimle **Hürriyet-i Ebediye** ismini verdikleri yere gömdüler.

Ve İstanbul'da darağaçları kuruldu. «31 Mart günü Ayasofya Meydanına gittin mi?» Gittim diyen ya asılıyor ya da sınıfına göre kurşuna diziliyordu.

— Sultan Abdülhamid II'nin hal'i —

Yeşilköy de toplanan âyan ve mebusan dan müteşekkil meclisi millî âzaları ha-reket ordusu erkânıyla beraber Şeyhül İslâm'dan alınacak bir fetvâ ile **Abdülhamid'in** hal'ine karar verdiler.

1909 senesi Nisan ayının 27 inci Salı günü Ayasofya Meclisi Mebusan binasında 140 meb'us 34 ayândan müteşekkil umumî toplantıda **Sultan Hamid'in** haline ittifakla karar verdiler.

Aziz okuyucu dramın son perdesine geldik. Bu: Sultan **Abdülhamid'in** 600 yıl Âl-i Osman diye anılan, İslâm'ın halifesinin şahsında, bizim dramımızdır.

TÜRK TARİHİNDE BUNDAN DAHA MÜTHİŞ İHANET OLMAMIŞTIR!

II **Abdülhamid Han'ın** bildirmeye giden bizzat **Sultan Hamid'e** millet adına düğürüldüğünü söyleyen hey'etin adlarını yazıyoruz dikkat edin.

- 1) **ERMENİ ARAM EFENDİ**
- 2) **BAİRİYE FERİKİ ARIF HİKMET PAŞA**
- 3) **SELANİK MEBUSU YAHUDİ EMUNUEL KARASU**
- 4) **ARNAVUT ESAD TOPTANI**

Fetvanın tebliğine giden hey'et **Sultan Hamid'i** ayakta gayet metin ve sâkin bir halde bulmuşlardı. Biraz sonra içlerinde Türk bulunmayan dört kişilik hey'et **Şey-**

(*) Mustafa Turan 31 Mart Faciası - Üç Dal Neşriyat - İstanbul 1966

hülislâm Ziyaeddin Efendi'nin verdiği fetvayı okudu. Bunu sukunetle dinleyen Padişah (ZALİKE TAKDİR ÜL AZİZ-ÜL ELİM) diye mukabele etti. Arnavut Esad Top-tani de «millet sizi azil etti» deyince de, Abdülhamid hışımlı bir halde «azil değil hal» demek istiyorsunuz dedi. Herhalde emrindeki binlerce askere emir vererek Bulgar, Makedon, Sırp, Rum ve bir avuç Türkten müteşekkil Hareket Ordusunu dağıtmadığını düşünmüştür. O kan dökmek istemedi ama merhameti imparatorluğun başını yedi. Abdülhamid sonra hey'ete acı bir tebessümle «Pekâlâ anma bu Yahudi'nin hilafet makamında işi ne?» diye sordu ve Emunuel Karasu'yu gösterdi.

Tahtından indirilen Sultan Hamid 27-28 1909 Salı - Çarşamba gecesini Selanik Yahudi Alatinin köşkünde ikamet üzere sürüldü. Orada dünyadan habersiz yaşadı. Balkan Harbi patlayınca Alman İmparatoru Kayzer'in arzusuyla İstanbul'a getirildi.

Balkan Harbiyle ittifakçılar Bulgaristanı, ve Doğu Rumelini, Bosna - Hersek ve Yenipazar'ı Libyayı Girit'i Rodos ve 12 Adayı, Ege Asya Adaları'nı Makedonya'yı Arnavutluk'u Epir'i ve Trakyayı dört Balkan devletine kaptırıyorlardı. Binlerce Türk katledilirken Ordudaki Subaylar parti de ikiye ayrıldıklarından savaşta birbirlerinin kuyularını kazıyor harb etmiyorlardı. Ve düşman Çatalcaya kadar dayanacak dünyanın en korkunç mağlubiyetlerine uğrayacaktık. Asker gene o askerdi, ama subaylar?

4 Balkan devletinin ittifakının ve bu ittifakın haber alınmamasına, ötedenberi Makedonyada kiliseler arasına nifak sokarak onların birleşmelerini önleyen Abdülhamidin siyasetini terkederek Balkan devletini arasına hakem olarak girip, ihtilafları halledip barıştıran İttihat ve Terakki cemiyetinin bu akıl almaz hareketini, Selanikten Beylerbeyi Sarayına götürülürken öğrenen Sultan Hamid «Allah bu hallere sebep olanları Kah-hâr ismiyle kahretsin, devleti batırdılar!» diyecekti. Evet Balkan harbiyle 550 yıllık Türk Yurdu Rumeliyi terkedecektik. Ezici çoğunlukta olan Türkler ise çoluk çocuk denmeden katliam edilecekti. Dün Rumeli'ye ayak basıp Macar ovalarına at koştıran Akıncıların çocuklarını, torunlarını Avrupa emperyalizmi yüzyıllar sonra, kazıyordu, sürüyordu, kesiyordu. İspanyada mahvettiği medeniyetinin ışıkçıları nasıl kestiyse aynı muameleyi şimdi Müslüman Türk'e yapıyordu. Haçlı kini bir nebzecek bile eksilmemişti.

31 Mart sonrası felaketler bize ibret dersi verdi mi? Ne Gezer? Hala çocuklarımıza yalan tarih okutuyor. Radyolar'dan Televizyon'a kadar yalan kusuyoruz.

DEVLET İDARESİNDE ŞEKİL VE MÂNÂ

Cankut SAYLAN

Demokrasi tarihi temsili demokrasinin Atina demokrasisiyle birlikte ortadan kalktığını, Orta Çağda sadece Papalık Kardinaller Meclisi seçimi gibi grup kararlarında çoğunluk ilkesinin tatbik edilebildiğini göstermektedir. Kilise büyüklerinin Avrupa'da 7 nci yüzyıla kadar hâkim olan siyasî temayülü, imparatorun cismanî otoritesine kilise hiyerarşisinin ortak edilmesi, hattâ devletin en yüksek yetkilerinin kilisede toplanması şeklindeydi. Bütün bir Avrupa kültürünün 7 nci yüzyıldan 12 nci yüzyıla kadar «kanunların unutulduğu ve ihmal edildiği» durgun ve karanlık bir çağ geçirdiği kabul edilir ki, 12 nci yüzyılda Kur'an'ın Lâtinceye tercüme edilmesi bu devrenin sonunu getirmiştir. Ancak böylelikle İslâm ilimlerinin ilk defa tesir altına aldığı Avrupa üniversitelerinden birinde, Napoli Üniversitesi'nde yetişen St. Thomas Aquinas, ilk Hristiyanlığın Ahirete ve fakirliğe terkettiği insan unsuruna lâyık olduğu şahsiyeti veren bir içtimaî nazariye ortaya koymuştur.

Eski Yunan ve Eski Roma çizgisinden ancak Kur'an'ın ışığıyla ayrılabilen batı demokrasisi, temel haklar ve hürriyetler üzerine ilk hukukî belge olarak 1215 'Magna Carta'sını gösterir ki, Türk hukuk tedrisatında da bu tarihî yanlışa yer verilir. M. Hamidullah Medine Mukavelenâmesini «sadece İslâm tarihinde yer alan bir İslâm devletinin ilk anayasası değil, aynı zamanda yeryüzünde de ilk yazılı anayasa» olarak takdim ederken, Magna Carta'dan (592) yıl daha önce vuku bulan bu olayı şöyle anlatır.

Hicretten sonra Mekke'den gelenlerle Medine Müslümanlarının iktisadî birliğini geçici bir kardeşleşme statüsüyle temin eden Hz. Muhammed (s.a.v.) bundan sonra da Medine Müslümanları ve gayrimüslimleri arasında «siyasî bir cemaat» kurmak üzere Medine Mukavelenâmesini tanzim etmişti ki, bu belgeyle kendi devlet başkanlığı altında Medine devletinin «hukukî siyasî, beşerî, malî ve askerî» statüsünü gösteriyordu.

Günümüz beyannâme demokrasisinin temeli olduğu için Magna Carta'dan kısaca bahsedelim. Magna Carta tarihçilere göre 1215 de İngiltere'de yayınlanmış bir Krallık fermanı, hukukçulara göre bu metinle doğan ve zamanla gelişen bir hukukî metindir. Hukuk üstünlüğü ve hukuka bağlı devlet mefhumunun teşekkülü içinde Krallar bu metni defalarca tasdik etmişler, daha sonra teşriî meclisler de tasdik eder olmuştur. I. Jennings'e göre İngiliz hukukçuları Kralın ve hukukun hizmetçileri, Kral da hukukun hizmetçisi durumundaydı. 18 inci yüzyıldan sonradır ki politi-

kacı ve hukukçu ittifakı ile insan hak ve hürriyetleri anlayışlı gelişmiş ve beynelmilel beyannamelere mevzu edilmiştir. Britanya yazılı anayasasız hukuk geleneğini Magna Cartaya dayalı olarak, Osmanlı - İslâm kültürü kendi yazılı anayasasız hukuk geleneğini Kur'an-ı Kerîm'e dayalı olarak sürdürürken, Roma Hukukunu kaynak alan Kara Avrupası söz konusu her iki hukuk sisteminin tesirlerine de açık olarak bir yazılı anayasa geleneği geliştirdi ki, Tanzimatla birlikte biz bu geleneği benimsedik. Bu yüzden Tanzimat zihniyeti «ruhta İslâm ve şarkli, şekilde garbli olmak isteyen bir düalizm» olarak suçlanır. Ve o günden bugüne «Avrupalı İhtilâlcileri takliden boş prensip ve cümleleri ciddî olarak ortaya atanları» önce Meşrutiyetin sonra Cumhuriyetin tatlı kahramanları telâkki ettik. Yanılıyor ve çabuk teslim oluyoruz. Millet olarak bu yanıma ve hemen teslim olma hasletidir ki, tatlı kahramanları bugüne kadar zinde tutmuştur.

Tatlı kahramanları ve onların atalarını halâ sahnede tutan asıl sebep, genellikle şarklılar ele alındığında «ciddiye alınması gereken» iptidaî bir temayüldür: İktidar sahiplerini putlaştırma.. De Lacy O'leary bu temayülün temelinde İran'da ilk defa meskûn cemiyeti kurduklarına inanılan Kayanî kahramanlar sülâlesine ve onların neslinden Sasanî krallarına gösterilen tapıcı sadakati örnek verir ve Romalıların da doğu kavimleriyle sık temaslardan sonra hükümdarlarını ilâhlaştırdığını ileri sürer. Tabii ki iktidar sahibini ilâhlaştırmanın aksi modern zamanlara da saridir; Nietzsche'nin üstün insan mefhumu son bir iki asrın en büyük siyasî liderliğinden mülhem olarak doğmuştur.

Mevzuyu kendi cemiyetimize aktarmanın basit misâli. siyasî hayatızı düzenleyen mevzuatta tek adamın tartışılmazlığı, bir kısım senatörlerin temelliliği gibi müesseselerin yerleşmiş olmasıdır. aynı kireçlenmenin partilerimizdeki belirtisi, bunların bir lider ve bütün onun konuştuklarından ibaret partiler olmalıdır. Liderlerin eleştirilemediği, müsbet ve menfi bütün tenkid imkanlarının kapalı tutulduğu basit ve bayağı partililik, şimdiye kadar basit ve bayağı bir umumi efkârla birlikte yürümüştür. Gerçi:

«Dünyanın en hür siyasî sisteminde yapılan siyaset sadece birkaç kişinin eseridir.»

Fakat tarihin bu noktasında Türkiye artık basit ve bayağı olmamaya mahkumdur. Tatlı kahramanların mirasçıları umumiyetle seçmenin sandık başına gitmeyeceği faraziyesiyle ve seçim hileleri ümidiyle sözde demokrasi sloganları kullanırken, Türk seçmeni sandık başına gitmeye mecburdur; Türk kamuoyu basit ve bayağı olmamaya mecburdur; Türk demokrasisi şekilde olduğu kadar mânada da muzaffer olmak zorundadır.

TARİHTE SINIF KAVGALARINA İSLÂMCI BİR YAKLAŞIM

Ali BULAÇ

Tarih evrensel bir kavramdır. Ve diyalektik bir oluşumun ifadesidir. Burjuva tarihçilerinin geçmişe yaklaşımları tam bir madrabazlık örneğidir. Marksistlerin de yaklaşımında her zaman tavizsiz bir katılık var. Diyebileceğim, konunun ortaya konuluşu biçim olarak doğru, öz bakımından yanlış. Bundan ki metodun uygulanış devresinde kaynaklar tamamen eksik ve her zaman yanılıya açık olduklarından yorumun da isabetsizliği kaçınılmazdır.

Tarihe diyalektik uygulanabilir; hattâ en yakışır olanı da bu metod. Yani daha anlaşılır bir ifade ile tarihî devreleri oluşturan tez ve antitezleri bulmak ve çatışmayı kendi iç anlaşmazlığıyla bir arada tutmak dışında bir tarih metodu olamaz. Tabii bunu salt ekonomik boyutlara indirgemek, metodu hamiliğinden sıyrıp soysuzlaştırmaktır. Doğrusu ben idealist değilim; tarihî süreci maddî gerçeklerinden soyutlayamam. Çünkü bu da namussuzluktur. Nasıl ki insanı tabiattan ayrı ve bağımsız düşünmek imkansızsa. Ama namus, kâmusta kanun ise bir başka namussuzluk yapmamak için tarihî gelişim sürecini gerçek kanunlarıyla açıklamak zorundayız. Bu yaşamamızın sebebini belirleyen yaratılış şuuruyla ilgili bir mecburiyettir. Kalkış noktası olarak seçtiğim kaynağı tekrarlamağa gerek yok sanırım; bağlı bulunduğum düşünce ve inanç sistemi sonucu, vahy'den başka gerçeklik kabul edemediğim şüphesizdir.

Bizim tarihimizden söz etmek istiyorum. Yalnız bu «bizim tarihimiz» deyimini de açmalıyım ki istenmeyen amayışlar doğurmasın. Bundan söz etmeğe kalkıştığım tarih kavramı. M-Ö 3000 yılından beri bilinen bir Türk tarihini ihtiva etmez hattâ 1071 Müslüman-Türkmen tarihinin de ifadesi değil. O halde İSLAM TARİHİ demek istediğim apaçık. Yine yanlış anlaşılmasın: İslam tarihi derken de son elçi Hz. Muhammed (s.a.)'in peşinden giden müslümanların da tarihini kasetmiyorum. Görülüyor ki konuya tam bir açıklık getirmek için bize tarih olarak belletilen yahut yutturulan Batıcı tarih bilgilerinin tümünü bir kenara itmek zorundayız.

ONDÖRT

İslam tarihinin başlangıç noktası nedir? Geriye doğru gidersek hangi olay (olgu) bu tarihin artık yürürlüğe konulduğunun belgesidir? Önce bunu bilmekte yarar var: İslam tarihinden başka hiç bir tarih yoktur. İnsanlık tarihi demektir. Ama bu yargımızla biz, Batılı tarihçilerin-meselâ M. Weber içine düştüğü hatanın benzerine düşmek istemiyoruz. Bize ezberletilen çeşitli millet ve imparatorlukların tarihi bu. «İn-dece böyle anlamak zorundayız. Sınıf kavgaları, ırkların, dillerin bağışması, çeşitli bölgelerde çeşitli inanç (din) biçimlerinin ortaya çıkışı, ülkeler, halklar... hepsi hepsi bunun içindedir. Zaten tersini düşünmek bizim için imkânsız. Çünkü bugün dünyada yaşayan dört milyar ve gelip geçmiş sayısız milyarlarca insanların tümü, istisnasız olarak tek bir soydan gelmediler. Işığın tek bir merkezden çıkıp giderek halkasını genişletmesi, etrafa yayılması ve uzay boşluğuna uzanması gibi. Türkler, Araplar, Almanlar, İngilizler, Meksikalılar yahut Çinliler ayrı ayrı menşelerden değildir; aksine dünyanın çeşitli kitalarına zamanla yayılmış ve yerleşmiş bütün bu insan toplulukları, geriye doğru, ilk çıkış noktasına gidildikçe tek bir ailede, bir insanda birleşirler. Bu düşünüş şeklinin Darwinin evrim teorisine ters düştüğü söylenebilir; ama biz, Darwinin teorisini çürütmek zorunda olmadığımız için konumuzla ilgili de saymıyoruz. İslâm tarihini de insanlık tarihi olarak kabullenmemizin esas sebebi de bu ilk insanın kimliğinden ileri gelmektedir. Kaynaklarımıza göre ilk insan ilk medeniyetin kurucusudur, yani Peygamberdir. Üstelik kendi ilkel -geri demek istemiyorum- çağının şartlarını oluşturacak bir takım nesnelerin isimlerini öğrenmişti.

Şimdi kısaca bu (isimler) den neyi anladığımızı açıklayalım. Önce ismin tarifini yapalım. Canlı ve cansız varlıklara ad olan kelimelere isim denir. İsimleri öğrenen ilk insan demek ki temsil ettikleri varlıkları da biliyordu. Bu varlıklar neydi acaba? İlk akla gelen yer, dağ, ağaç, bitki, hayvan, taş, gök, yıldız, güneş, ay, su, hava, toprak, melek, şeytan, ateş v.s... Hz. Adem'in Allahı kesinlikle bildiği muhakkak. Allahı ve ismini bilen Hz. Adem, şeytan, melek, ateş ve secde (ibadet)den de haberdardı. Öyle anlaşılıyor ki Batılı Marxist ve burjuva tarihçilerinden işte bu noktada ayrıldık artık. Çünkü onlara ve yazdıkları tarihlere göre, ateş tarihten önce taş devrinde bulunmuştur. Oysa biz ateşin Hz. Ademden beri bilindiğini söylüyoruz. Neden? Çünkü Hz. Adem dünyaya cennetten kovulmuştu. Cennetin karşıtı cehennemden haberdar olmaması akla uygun değil. Cehennem demek ateş yığını demektir. Cennette olan bir insanın kendi mutluluğunun anlamını cennetin tersi olan Cehennemin varlığının şuurunda olmasıyla kavrayabiliyor. Kaldı ki Allahın emrine rağmen Ademe secde etmeyi gururuna yediremeyen iblisle Allah arasında geçen tartışmada

iblisin ateşten, Ademinse topraktan yaratıldığını anlıyoruz. Üçüncü nokta, çocuklarına ilk dini kuralları öğreten Hz. Adem onları cennetle müjdelemiş, cehennemle yani ateşle korkutmuştu. Ateşin yakıcılığını çocukları yahut ilk kavmi nasıl biliyordu? Onların ateşin sıcaklığını bilmeleri, ateşte bir şeyi pişirmeleri, hiç olmazsa ellerinin bir kere yanmış olmasıyla ancak. Özetlersek Hz. Adem cennette olduğundan, iblisin ona secde etmemesinden ve çocuklarına ahireti tebliğ etmesinden dolayı ateşi biliyordu. Bu olayı, insanların maymundan gelmediklerine inananların gerçek olarak kabul etmeleri gereken kaçınılmaz bir sonuçtur. Tabii ki Hz. Ademin kavmi bugün kü mânada ateşi kibrit veya çakmakla yakmıyorlardı. Nitekim ilk kibrit, fosforun bulunmasından sonra 1836 yılında yapıldı. Belki iki odun parçasını sürterek ateş yakıyorlardı. Ama ateş denen yakıcı nesneden haberleri vardı ve ilk insan ateşi gayet iyi biliyordu. Hz. Ademi takip eden bütün Peygamberler de ateşin yakıcılığından, ahirette zulme sapanlara vereceği şiddetli (elîm) azaptan bahsetmişlerdi. Demek ki sanıldığı gibi ilk insanlar ateşi yıldırım düşen bir ağacın yanmasından veya alev püsküren yarıdağlardan, yada Taş devrinde balta yapmak üzere çakmaktaşını kestikleri zaman taştan ateş çıkarılabileceğini görerek öğrenmemişlerdir.

İlk insan, ilk Tanrı mesajını çocuklarına bildirerek düzen kurmuştu eşiyle, çocuklarıyla. Bu düzen de bir parlamenter rejim yahut totaliter bir düzen değildi. Çocuklarının insanî ve toplu ilişkilerini adalete ve kardeşliğe, en önemlisi Allah, ahiret ve ibadet temellerine oturtan vahyî bir düzen. Üstelik Ademin kurduğu düzen öylesine yerleşmişti ki onun ilk diyalektik oluşumu ilk kardeşler (Habil ve Kabil) arasında kendini gösterdi. Belki Habilin kardeşi Kabil öldürmesi diyalektiğin yapısını meydana getiren teze karşı antitez koymak değildi; ama bu olayın ferdî-ruhî diyalektiğin ilk çekirdiği olduğu su götürmez bir gerçektir. Bu cinayetin gerisinde iki kardeşin ilişkilerini bozan kişisel çıkarlar yatabilir; öyle olması bizim Marxist düşünmemizi gerektirmez. Bu kadar geniş ve sahipsiz topraklara, dağlara, nehirlerle ve sürüler dolusu hayvanlara rağmen bu cinayetin anlamı neydi? Acaba her ikisi de bütün dünya topraklarına sahip olmak mı istiyordu? İlk mülkiyet kavgası mıydı bu? İlk komün toplumunda bu cinayetin izahı pek karmaşık değildir aslında. Şu veya bu, önemli olan bu cinayetin ilk kavga, ilk çatışma, ilk zulüm, ilk galibiyet ve mağlubiyet oluşudur. Bu olayın temelinde ilk isyan, ilk öfke ve ilk sapma (baş kaldırma) yatıyordu. Yani kanunlar ilk defa çiğnenmişti.

Üç-dört kişilik bu ilk insan toplumunda geçerli kanunlardan sözetmemiz Batılı burjuva ve marxist tarihçileri hayli kızdırabilir; ama işin gerçeği budur. Çünkü Ademin varlığı inkârı imkânsız bir olaydır. Hele onu izleyen Peygamberler kesinlikle efsane olamaz. Bugün dünyamızda var olan üç büyük dinin (Yahudilik - Hristiyanlık - İslâmiyet) mevcudiyeti bunu is-

ONALTI

pata yetmiyor mu? Başka bir deyişle Musa, İsa ve Muhammed (s.a.v.)'in tarihi varlıklarını kim yok sayabilir? En basit misâli, 571'de doğup 632'de vefat eden Hz. Muhammedin dünyaya gelmediğini, evrensel bir kavga vermediğini söyleyebilir miyiz? Bunun gibi Mekke'nin ortasında Kabe'nin oluşu da Hz. İbrahim'in delilidir. Hala süregelen kurban ibadeti Hz. İsmail'in, Firavunların kesin tarihleri Hz. Musa'nın ve Marxistlerce de (c. Huberman - E. Mandel) kabul edilen tufan olayı Hz. Nuhun varlığına delil değil mi? O halde İdris, Şit, Yunus, Yusuf, Yakup, Salih, Yahya, İshak, Lut, Davut, Süleyman, İsa (a.s.) ve isimlerini bilemediğimiz nice peygamber, tarihin belirli merhalelerinde Rabb'leri tarafından yüklendikleri kutsal görevlerle, kokuşmuş, bozulmuş ve çarpıtılmış toplumların tezine karşı, antitezlerini sunmuş, yaptıkları kanlı veya kansız devrimlerle sentez toplumlarını kurmuşlardır. İlkinden sonuncusuna kadar bütün peygamberler inkılâpçı müslümanlardı. Çağdaş bir ifade ile kavgalarının anlamı, tam bir sosyo-ekonomik ve kültür devrimi yapmaktı. Kaynakları ve haberleri aynı (vahy) olduğu için de biz bütün insanlık tarihini İslâm tarihi olarak kabul ediyoruz.

Peygamberlerin içinde yaşadıkları toplumun kurulu bir düzeni vardı. Bu düzen, Peygamberlerin tezine aykırı düştüğü için çarkını, zulüm, sömürü ve başkî ile çeviriyordu. Firavuna karşı Hz. Musanın, Nemruda karşı Hz. İbrahim'in direnişlerini göz önüne getirmek lazım. Hz. Musa ile Firavun arasında geçen çekişme neydi? Bu soruyu cevaplandırmak için o zamanki Mısır toplumunu anlamakta yarar var. Bir defa Mısır toplumu sınıflı bir toplumdur. Bu sınıf çelişkisini de imtiyazlı Firavunun sözcülüğünü ettiği egemen (efendi) sınıf ile Hz. Musanın hürriyetlerini istediği köle sınıfı oluşturuyordu. Belki Marxistlere kızıp onların söyledikleri her şeyi (-Bunlar komünist laflar) deyip tabu yapanlar, bizim Mısır toplumunu sınıf çelişkisi üzerinde oturtmamıza sinirlenebilirler. Fakat Firavun ile Hz. Musa arasında geçen münakaşa Kur'an-ı Kerim'den gözlemlenince haklı olduğumuz hemencecik ortaya çıkar: **«Firavun, kendi kavmine şöyle bağırdı: Ey kavmim! Mısırın mülk saltanatı ile şu altından akan büyük nehirler benim değil mi? Artık (büyüklüğümü, hakimiyetimi) görmüyor musunuz? Yoksa ben nerde ise meramını anlatamıyacak, hakir ve zayıf durumda olan bu Musadan daha üstün değil miyim?»** (Zuhruf: 51-52 ve Bakara: 258) Ayetin haberine bakılırsa Firavun bunca «mülk ve saltanat»ına rağmen Musanın kendisine itirazını şaşkıncı buluyor. Dayanak noktası «mülk ve saltanat» tır. Peygamberlerin kavga ettikleri toplumlarda her zaman bu olay meydana gelmiştir. Bir başka ayetin haberinde bu gerçek tam bir açıklık kazanıyor: **«Biz herhangi bir memlekete azabla korkutucu bir peygamber gönderdikse, muhakkak o ülkenin ileri gelen refah düşkünleri - Biz, sizin gönderdiğiniz şeyleri inkâr edenleriz, dediler. Bir de dediler ki: - Biz mallar ve çocuklar bakımından daha fazlayız, azaba uğratılmayız.»**

ONYEDİ

(Sebe : 34-35) Mallar ve çocuklar bakımından üstün olan ve gönderilenleri inkâr eden bu «ülkenin ileri gelen refah düşkünleri» için «sınıf» kavramını kullanabilir miyiz? Tartışmasız evet, diyorum ben. Peygamberlerin yıkma-ğa çalıştığı bu sınıf gücünü nerden alıyordu? Tabii ki egemenliğini pekiş-tiren mal, mülk ve saltanattan. Sınıf çelişkisini zihinden silmeden şu aye-te biraz daha dikkat edelim: **«İsrail Oğullarının Peygamberi kendilerine şöyle dedi: - Allah, size Talut'u idareci olarak gönderdi. Onlar ise: - Biz idareciliğe ondan daha uygun iken ve ona maldan da bir bolluk verilme-mişken idarecilik nasıl onun olur? dediler.»** (Bakara: 247) Bu ayette de eko-nomik üstünlük ileri sürülerek İsrail toplumunun egemen sınıfı peygam-berlerine karşı çıkmışlardır. Bu, tarih içinde defalarca tekrarlanmıştır. Bu gerçeği, en canlı örneği ile Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.)'in Ku-reyşlilerle olan mücadelesinde görüyoruz. M. Hamidullah ve F.A. Hilmi Efendinin de birleştiği önemli nokta, cahiliye Arapları kendi mevkilerini ve sömürü düzenlerini yitirmekten korktukları için Peygamberimize şiddetli düşmanlık gösterdikleri merkezinde toplanır. Hele Peygamberimize yap-tıkları kadın, para, mevki, hattâ liderlik teklifleri son derece ilginçtir. Oysa Hz. Muhammdin gayesi onların egemen sınıfında belirli bir yer almak ya-hut sömürülerinden tasarladığı bir pay koparmak değildi. Bu bakımdan on-ları, Allahı tanımağa, kurulacak İslâm yönetimine uymağa ve bugünkü alış-kanlıklarından vazgeçmeğe çağırırken onlar şöyle diyorlardı: **«— Eğer biz doğru (hak) yola uyar, seninle birlikte olursak, yerimiz (mekkimiz) den ko-vulur (hızla çekilip alınırız.)»** (el-Kasas: 57) Doğrusu müşrikler ne için kavga ettiklerini çok iyi biliyorlardı. Ekonomik, siyasî ve sosyal egemen-liklerini yıkmaya kalkışan Peygamberi başlarına geçirmeği, onları sınıf-larına ve bu sınıfın hesapsız nimetlerine ortak etmeyi istiyorlardı. Çünkü bu tekliflerini kabul ettirebildikleri takdirde eski düzenlerini sürdürebile-ceklerini pek alâ anlıyorlardı. Ama Hz. Muhammed, Allahın emirlerini teb-liğ etmekle yükümlüydü. Bu zalim ve haysiyetsiz düzeni yıkacak, yerine adalete dayalı bir düzen yerleştirecekti. Nitekim bunu gerçekten de ba-şardı.

Şimdi de Hz. İbrahim ile Nemrudun anlaşmazlığını kısaca gözden ge-çirelim. Gerçekte bu anlaşmazlığın özünde sınıf çıkarlarının yattığı mu-hakkak. Mevdûdî'nin isabetle belirttiği gibi Nemrudla Hz. İbrahimin çekişmesi, mevcut kanunların vahye müstenid olmaması, dolayısı-yla Nemrudun şirke sapması esasına dayanıyordu. Hz. İbrahim, Nemrudun bütün dayanak noktalarını yıkmıştı; yani putların aciz olduğunu, Allahtan başka yaratıcı ve yaşatıcı olmadığını ispat etmişti. Öyle ki «- Ben de di-riltir ve öldürürüm» diyen Nemruda karşı **«— O halde benim Rabbim güne-şi doğudan çıkarır, hadi sen de batıdan çıkar bakalım»** diyerek onun bu te-melsiz, kof iddiasını yüzüne şamar gibi indirmişti ve Nemrut afalıyıp kal-mıştı. Buna rağmen Nemrud, - Firavun gibi - kainatı Allahın eseri ve ken-disini de Allahın yarattığını kabul etmek zorunda kalmıştı. Fakat ülkeyi

yönetecek kanunları kendisi koymakta, toplumu düzenleme, denetleme hakkını İbrahime devretmemekte sonuna kadar diretmişti. Hz. İbrahim ise sınıflı ve adaletsiz toplumu temelinden değiştirmeye ve Allahın emirlerini egemen kılmağa kararlıydı. Nemrud, Hz. İbrahimin teklifini niçin kabul etmiyordu? Çünkü ayette de belirtildiği üzere Nemrut, yakınları ve akrabalarının geçim ve çıkarlarının kendisine bağlı olduğunu söylüyordu. Anlaşıyor ki Nemrut ve yakınları bir düzen kurmuşlar ve kurdukları bu düzenin arkasında kendi sınıflarının çıkarlarını yerleştirmişlerdi. Oysa Hz. İbrahim Nemrudun sapık toplumuna şunu anlatmak istiyordu: «—Mülkiyet hakkı Allahındır. Tasarruf etme hakkı da Onundur. Hükmetme ve yönetmede Allaha asla ortak olunamaz. Dirilten ve öldüren, terbiye eden ve besleyen O'dur. Hepimiz Ona er veya geç hesap vereceğiz. O halde her türlü zulüm ve sömürü artık kalkmalıdır. Allah zalimleri sevmez. Bütün ins ve cin Allaha ibadet (kanunlarına uymak ve İslâma girmek)'le yükümlüdür. Ben O'nun elçisiyim, Allahın mülkü üzerinde O'nun kanunlarının hükmetmesi gerektiğini size bildiriyorum.»

Ben İslam (insanlık) tarihini yalnız sınıf kavgalarıyla izah edebiliriz, demek istemiyorum. Böyle bir varsayım, daha ilk duruşmada yanlıştır. Diyeceğim, hâkim sınıfların azgınlıklarına baş kaldıran Peygamberler, ezilen mahkûm sınıfların çıkarları içinde gönderilmemişlerdi. Yani bir sınıfın hakimiyeti yerine başka bir sınıfın hâkimiyetini yerleştirmekle görevli değillerdi. Eylemleri her iki sınıfın insanlarına da dönüktü. Çevrelerinde hâkim sınıftan insanlar da vardı. Hepsi şeriatın yerleşmesine çalışıyordu. Bu görüş Marxistlerce hafife alınabilir. Çünkü marxistler, her insanı kendi sınıfının alışkanlıklarıyla şartlanmış kabul ediyorlar. Hz. Musanın durumu açık bir misaldir. Bilinen bir gerçek ki Hz. Musa bütün gençliği boyunca hâkim sınıfta yetistirilmişti. Yani hâkim sınıftandı bir anlamda; ama bu damgasını üzerinde taşııyordu. Dahası, Hz. Musa, köle statüsünde bulunan esir İsrail halkının haklarını savunurken Firavun'un zevcesi de onunla beraberdi. Bu müslüman kadın, kocasının sınıfını ve bu sınıfın kazandığı tüm alışkanlıkları, inanç biçimlerini ve davalarını reddediyordu; Allaha, Musanın Allahın elçisi (Resulü) olduğuna, bu esir halkın hürriyetlerine ve Allahtan gelen mesajın (emirler) hak olduğuna bütün kalbiyle inanıyor (iman ediyor)du. Kur'an bundan dolayı Firavunun zevcesini övgülerle zikretmektedir. Özetlersek, Hz. Musa başta olmak üzere, Firavunun zevcesi de içinde bulunduğu sınıftan kendilerini koparabildiler. Ve Marxist iddiasının aksine, giderek çürümeğe, yozlaşmağa ve intihara sürüklenmediler. Tam tersine, Hz. Musa hâkim sınıfa karşı, onun zalim (tâgût) kanunlarına, adaletsiz çarkına baş kaldırdı ve Allahın şeriatını savundu. Firavunun tezine, toplum biçimine karşı antitezini, vahyi, İslamı koydu. Bir sürü düello, savaş ve baskılardan sonra kendi sentez, sınıfsız toplumunu kurdu. İslamı egemen kıldı. Artık İsraililer kölelikten kurtulmuş, Firavun ve çevresi Kızıldenizde boğulmuştu.

Aynı vakta, Hz. Muhammed (S.A.V.)'in ashâbı arasında da görülebilir. Gerçi ilk zamanlarda Hz. Muhammed (S.A.V.) çevresinde yoksullar, fakirler, ezilmişler, çaresiz ve zayıflar, geniş köle yığınları toplanmıştı. Ama ilk müslümanlar arasında Hz. Ebu Bekir ve Hz. Osman gibi kendi toplumlarının büyük zenginleri, servet adamları, para ve mal babaları da vardı. Ekonomik anlamda Kureyşin hâkim sınıfından olan bu zatlar -Ebu Leheb, Ebu Cehile aynı statüdeyken- müslüman olduktan sonra kendi sınıfsal çıkarlarından vazgeçip kölelerle -söz gelişi Bilal-ı Habeş, Zeyd v.s.... omuz omuza ve aynı hayat yaşayışı, alışkanlık ve seviyede yeni toplumun kurulması için canlarıyla ve mallarıyla cihada (eyleme) başlamışlardı. Sosyal, siyasî ve ekonomik çıkarları, sınıflarının kendilerine verdiği bu üst seviyede bile şartlandırmamış, yabancılaştırmamıştı. Yönetimin başına geçtikleri zaman, Sasanî imparatorluğunu yıkıp İranın muhteşem Saraylarına fatih olarak girdikleri zaman bile eski geleneklere özenmemişlerdi. İslamdan önce para babası iken vefatında beş yamalı bir hırka sahibi olan Devlet Başkanı Ebu-Bekir (ra) gibi... Peygamberleri de beş parasız, mirasız vefat etmemiş miydi? Fakat tarihte bazan bununla uzlaşmayan misaller de var. Hz. Luta zevcesinin, Hz. Nuh oğlunun isyan etmesi gibi...

Açık bir gerçektir ki bütün Peygamberler aynı kalkış noktasını seçmişler. Varmak istedikleri hedef, izledikleri çizgi de aynıdır. Kur'anda sık sık belirtilen Peygamberlerin eylemleri ve bildirileri, hep bu fikri destekler. Tarihi, salt sınıf kavgalarıyla açıklamağa kalkışmak elbette yanlış bir tutumdur. Tarih Peygamberler kavgasıdır. Ve çok tabiidir ki Peygamberlerin sınıflı toplumlarla savaşmadıklarını söylemek de imkansız bir şey. Aksine bir önceki Peygamberin kurduğu toplum, zaman içinde yahut bir takım değişmeler sonucu bozulunca sınıflaşmağa kayması kaçınılmazdır. Bilinen bir gerçektir ki her insan menfaatleriyle bir zümreye, bir çevreye bağlıdır. En açık misali aile. Biz, ailemizin çıkarlarını çiğneyecek her türlü davranışa karşıyız. İnsanlar tarih içinde bağlandıkları toplum kesimlerinde çıkarlarını dışa, başkalarına karşı korumak zorunda kalmışlardır. Tarihte sınıf çelişkisi aramak bir anlamda bu demektir. Oysa dinin temel kuralları adaletin sağlanması için kişiyi kendi nefsi ve akraba ile yakınlarının sevdiği kişilerin aleyhinde tanıklık etmeğe, doğruyu söylemeğe davet eder. Hz. Nuhun oğlu ile olan ilişkisinde olduğu gibi Hz. Nuh kendi ailesinin çıkarlarını çöğnemiştir. Ama Allahın emirlerine sırt çevirmiş bir toplumda fertler, fazilet ve adalet, hele hele insan mutluluğu için uğraşmazlar. Var olan ganimetten en büyük payı, en zahmetsiz ve kısa yoldan elde etmemeleri için hiç bir ciddî sebep yok. Nitekim Rabbimiz, Peygamberlere karşı ilk çıkışın o toplumun azgın, şımarık ve bolluk içinde yaşayan sınıflar tarafından yapıldığını haber vermiyor mu? Bu sınıfa çağımızda acaba Burjuva diyemez miyiz? Yahut Türkiyede en azından Saticı - Laik - Burjuva sınıfının İslâma karşı sert ve acımasız tutumları bunu isbatlamıyor mu?

BASRA KÖRFEZİ

VE

BATI EMPERYALİZMİ (*)

ALİ GHANAAM

Avrupalı bir liderin dünya siyaseti üzerine enteresan bir sözü vardır: «Dünyaya hâkim olmak için Avrupa'yı elde etmek; Avrupa'ya hükmetmek için Almanya'yı zapt etmek lâzımdır.» İngilizler de Basra Körfezi üzerinde buna benzer bir kanaat taşımaktadırlar: «Basra Körfezine hâkim olabilmek, Umman'ın ele geçmesiyle mümkün olabilir...»

Basra Körfezi'ne ilk emperyalist hücum Portekizliler tarafından 1508 yılında meydana geldi. Hürmüz, Umman sahili ve Bahreyn'de yerleşerek bölgeye hâkim oldular. Fakat kısa bir zaman sonra **Nasır Bin Mursid El Yagrubî** tarafından Portekiz'e karşı istiklâl mücadelesi başlatıldı. İspanya'nın Portekiz'i isgal etmesi; Portekiz filo kumandanının Hindistan'daki kral vekili ile aralarının açılması ve Portekiz kuvvetlerinin geri çekilmesiyle Basra Körfezi üzerindeki nüfuzları kayboldu. Bunu müteakiben Hollandalılar bölgeye hâkim oldular. Kurmuş oldukları şirketlerle iktisadî baskı yapmaya başladılar. Bu baskı, İngilizlerin küçük şirketlerinin birleşerek hâkim duruma geçmesine kadar devam etti. 17. yüzyıl sonlarında bu hâkimiyet son haddine vardı. 1798'de İngiltere ile Umman arasında Deniz Ticaret Andlaşması imzalandı. Bu andlaşma tek taraflı çalışarak İngilizin sömürü vasıtası haline gelmişti. Bunu takiben çeşitli askerî andlaşmalarla Umman büyük bir emperyalizmin ağına düşmüştü. İngilizler Umman'a tamamiyle hâkim olduktan sonra meşhur taktikleri «parçala, böl ve yut» siyaseti icabı bu ülkeyi birçok küçük kısımlara ayırdılar.

Birinci kısım: 1819 senesinde İngilizler Kuzey Umman'a yaptıkları hamlede sahil kısmı ile iç kısmı birbirinden ayırdı. Neticede bu bölgede 5 emirlik ortaya çıktı. İngilizler bu emirlikleri sadece ayırmakla kalmadı; aralarındaki çeşitli anlaşmazlıkları körükleyerek birbirleri ile birleşebilme imkânlarını ortadan kaldırdı. Hatta bu anlaşmazlıklar kısa bir müddet sonra emirliklerin sayısını 7'ye yükseltti.

İkinci kısım: 1806 - 1856 yılları arasında yaşayan **Saîd Bin Sultan**'ın ölümünden sonra İngilizler ve Fransızlar Umman'ın Afrika ve Asya kısmını birbirinden ayırdılar. Bu bölgeler Saîd Bin Sultan'ın iki oğlu arasında paylaşıldı: Asya kısmı Thowiyni'ye, Afrika kısmı ise Macid'e kaldı.

YİRMİBİR

Üçüncü kısım: İngilizlerin aşiret, lider ve mezhep farklılığını kızıştırarak parçaladığı «Maskat» ve «Umman»-dan meydana gelen kısım, üçüncü parçayı teşkil ediyordu. İngilizlerin siyaseti dört ana noktada toplanıyordu:

1 — Nüfus ve kuvvet itibariyle çok küçük parçalara ayrılmış «mikroskopik» devletler ortaya çıkarmak.

2 — Cahil ve ihtiyar siyaset adamlarını devletin başına getirmek.

3 — İç ve dış politikada tamamen İngilizlerle yapılan anlaşmalara göre hareket edilerek, dış dünyadan tecrid etmek.

4 — Hâkim olduğu yerlerde sembolik bir askerî güç bulundurmak. Bütün bunlar için, İngiltere 1971'de Umman'dan 500.000.000 dolar gelir elde etmesine mukabil, 40.000.000 dolar masraf yapmıştır.

Zamanın ilerlemesiyle dünya siyasetine tesir eden şartlar değişir. İngiliz nüfuzu zayıflayarak yerini A.B.D.'ne bırakır. Emperyalist A.B.D. kısa zamanda petrol şirketlerini eline geçirerek, şirketlerin % 55'inden fazlasına hâkim olur. İngilizlerin elinde petrol şirketlerine ait senetlerin % 30'u kalmıştı. Böylece 200 senelik İngiliz hâkimiyeti yerini A.B.D.'ne bırakmış oluyordu.

Petrol'ün iktisadî hayattaki ehemmiyeti arttığı andan itibaren Basra Körfezi'ndeki şeyhliklerin hayatında önemli değişiklikler oldu. Yaşayış şartları içtimaî yönden değişmeye başladı. Nüfusun azlığına rağmen ele geçen para büyük bir yekûn tutuyordu. Fakat bundan halkın çoğunluğu değil, muayyen bir zümre istifade ediyor; lüks ve israf içerisinde hayat sürüyorlardı. Halkın büyük bir kısmı, sefâlet içinde, perişan bir haldeydi.

Amerikalılar İngilizlerden daha değişik bir siyaset takibediyordu. Emirliklerin işlerine direkt olarak karışmıyor, kendisine bağlı büyük devletler vasıtasıyla nüfuzunu devam ettirerek küçük emirlikleri karşısına almak istemiyordu. Böylelikle siyasetin ağırlık noktasını; son anda yapılacak bir müdahaleyi kendisine hasretmiş olması teşkil ediyordu.

Amerikan hâkimiyetinin olduğu günlerde Basra Körfezi'nin doğusunda bulunan Arabistan, İran'ın eline geçmişti. 1937'de Irak - İran sınır anlaşması İran tarafından tek taraflı kaldırılmış; ayrıca, 1974'de Bahreyn önünde bulunan üç ada İran kuvvetleri tarafından işgal edilmiştir. (Ve hâlâ, İran tarafından gelen muhacirler Umman ve diğer emirliklerde yerleşmektedirler.)

Bütün bunların neticesinde Umman'da ayaklanmalar oldu, İran'dan gelen paralı askerlerle çatışmalar başladı ve hâlen de devam etmektedir.

Bu olup bitenlerle ilgili olarak İran Şahı'nın babasının öüm yatağında iken söylediği sözlerle de alâka kurmak mümkündür: «Oğlum, ben Basra Körfezi'nin doğu yakasını kurtardım. Sen batı yakasını da kurtar!..»

Basra Körfezi'nin petrolden elde ettiği gelirin dağılmasında ise en-
teresan bir taksim olmuştur: 1969 - 1973 arası petrol şirketlerinin kazan-
ları 107 milyar dolardır. Bunun sadece 33 milyar doları o bölgedeki devlet-
lerin eline geçebilmiş, geri kalan kısmı diğer emperyalist devletler tara-
fından gasbedilmiştir. Bu büyük sömürme hareketine misâl olarak 1973'
de petrol şirketlerinin eline 33 milyar 581 milyon dolar geçtiğini söylemek
kâfidir.

1969 ile 1973 arası petrolün bıraktığı kazanç yüzdesi ise; Tüketen
devletler: % 58; istihâl eden devletler % 7,6; petrol şirketleri: % 24
şeklinde bir dağılma göstermektedir.. Böylelikle elde edilen petrolün, is-
tihsal edilen bir kısmı müstahsil devletlerde kalmakta, onun büyük kıs-
mını alan, işleyip kazancını arttıranlar yabancı devlet ve şirketleri ol-
maktadır. Petrolün elde edilmesinden itibaren 50 yıl geçmesine rağmen
bu ülkelerde büyük yatırımlara rastlamak pek mümkün değildir. Çünkü yu-
karıda görüldüğü gibi, petrolü istihâl edenler ile istihlak edenler arasın-
da büyük bir nisbetsizlik vardır.

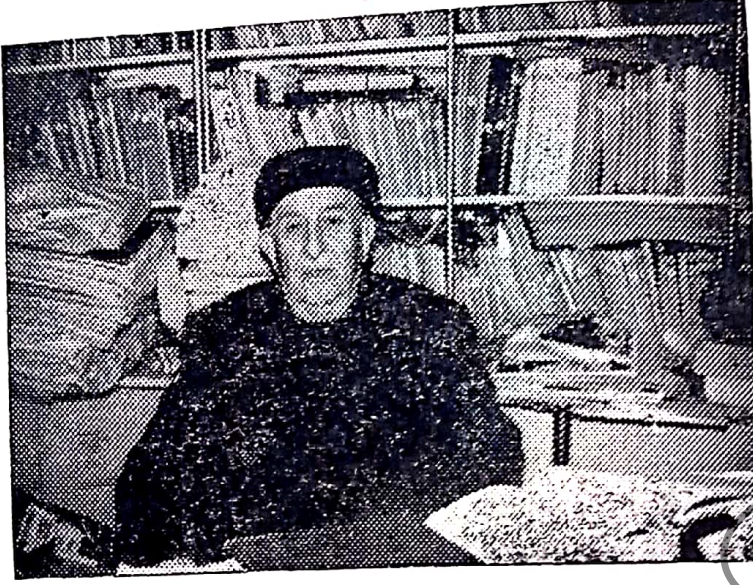
(*) Ali Ghanaam'ın «Arap Körfezi» kitabından özetlenerek alınmıştır.

AYLIK FİKİR, SANAT, AKTÜALİTE
GAZETESİ

LİSE ve DENGİ OKULLARDAN
MUHABİR ARANMAKTADIR

Mür: M.T.T.B. Orta öğrenim
KOMİTESİ
Cağaloğlu - İstanbul tel: 26 69 24

İBRAHİM HAKKI KONYALIYLA KONUŞMA

MİLLİ GENÇLİK — Bugünkü gençlik Türk tarihini lâyıkıyla ve doğru olarak nasıl öğrenebilir? Bu mevzuda eski eserlerimizden ne derece istifade edilebilir?

İ. HAKKI KONYALI

Tarih yazabilmek için dört vasıtaya ihtiyaç vardır:

- 1 — Vakfiyeler
- 2 — Eski paralar
- 3 — Kitabeler
- 4 — Arşiv vesikaları

Bunlar olmadan mükemmel bir tarih yazılamaz. Vakfiyeler, hakim huzurunda tescil edilir. Bu yüzden noter vesikası mahiyetindedir. Hiç bir surette değiştirilemez.

Vakfiyeler: Dedelerimiz bu toprağı türkleştirmek, müslümanlaştırmak ve ebedlere kadar böyle kalması için irfan, ibadet, sosyal yardım müesseseleri kurmuşlardır. Bunların sayısı bile mecmua sayfalarını dolduracak kadar çoktur. Camiler, mescitler, medreseler, darül hadisler, zaviyeler hankalar, tekkeler, imarethaneler, dinlenme yerleri (Tabhaneler), çocuk emzirme yuvaları, darül şifalar, kervansaraylar, hanlar, hamamlar, böğetler (barajlar), su yolları (bentler), çeşmeler, sebiller, köprüler, menzilhaneler, tophaneler, Humbarahaneler, silahhaneler, sarnıçlar, kaleler, kuleler, burçlar, kışlalar, tershaneler (ilk tershaneyi Sultan Alaaddin Alaiyede yapmış olup halâ ayak tadır) yapmışlardır. Bunları kıyamete kadar yaşatmak içinde çeşitli

gelirle vakfetmişlerdir. Vakfın adı (Akan Sadakadır). Meselâ, bugün içtiğimiz suyu bize bırakan İstanbulun fatihi, Ayasofyayı ve medreselerini kıyamete kadar cami ve medrese olarak vakfetmiştir. Burada arapca metnini tekrarlayacak, türkçesini de söyleyeceğim.

«SERT - ÜL VÂKIF NASS - İŞ ŞARİ» Türkçesi : Vakfın şartı Şariin nassı gibidir. Yani, Kur'an'ın âyeti ve hadis-i şerif gibidir.

Kur'an'ı ve hadis-i (Nass) inkar eden hakkındaki hüküm ne ise vakfın şartını bozanlar içinde aynı hüküm vardır.

Meskûkat: Bir Avrupalı diyor ki: Bana bir avuç eski para ver. Size bir tarihçi yetiştireyim.»

Basılan madenî paralara, sikke, meskûkat derler. Sikkelerin (madenî para) üzerinde bastırmanın, basıldığı yerin adları, basıldığı tarih vardır. Paraları ancak hükümdarlar, beyler ve siyasi hakimiyeti elde edenler bastırabilirler. Bunlar çok miktarda basıldığı için yayılmışlardır. Paralar yukardaki belgeleri gösterdikleri için kati ve şaşmaz ifadeli tarih belgeleridir.

Arşiv Vesikaları: Müslüman Türk Devletlerinin en medenisi Osmanlı devletinde umumi sayım defterleri var idi. Bunlar her yirmibeş senede yapılmak mecburiyetinde idi. Padişah bunu en güvendiği adamlara yaptırırdı. Karaman eyaletinin sayımını Kemal Paşa zade (Şeyh-ül İslâm) yapmıştır.

Bu defterde şunlar yazılı idi: Eyaletteki bütün vakıflar, babalarının adlarıyla beraber bütün erkek nüfus, köprüler, kervansaraylar, tuzlalar, göller, ırmaklar, bentler, bütün hâslar ve tımarlar, vakıfların bütün gelirleri, mülkler, yazılırdı. Yazım emri en ücrâ köşelere kadar giderek erkek nüfusu babasının adıyla beraber defterlere kaydederdi. Mücerretler (bekârlar), zâimler, hayır müesseseleri, müstahdemler ve sığırlar yazılırdı.

Kitabeler : Kitabeler tarihin en güvenilir kaynaklarıdır. Her hangi bir yapı yaptıran, binanın kapı üstüne kendi adını ve yapıldığı tarihi, binanın ne için yapıldığını tarihiyle beraber yazmıştır. Mezar taşları kitabeleri de böyledir. Bu kitabeler bize en doğru bilgiyi verirler. Arşivi, kitabeyi, vakfiyeyi ve meskûkatı bilmeyenlerin yazdıkları tamamen yanlıştır. Yurttaki bütün kitabeler (mezar taşları da dahil) tesbit edilmedikçe doğru bir tarih yapılamıyacaktır.

Türk tarihi yaradılışla başlar. Türk asil bir millettir. Türk devletlerin en medenisi olan Osmanlı'nın tarihi adeta horlanmıştır. Türkler tarihlerini bilmeye ve öğrenmeye mecburdurlar. Türkün tam ve doğru bir tarihini yazmak mecburiyetindeyiz. Bugün basılmış, basılmamış -Vakanuvis tarihleri de dahil- Türk tarihlerinin sayısı ol-

dukça azdır. Yeni tarihçiler masa başlarında hiç bir yeni vesika aramaya lüzum görmeden, eskileri kötü bir şekilde kopya etmekten, onların uslüplarını değiştirerek kendilerine mal etmekten başka bir şey yapmış değillerdir.

Türk arşivi tamamen tasrif edilmedikçe doğru ve tam bir Türk tarihi yazılamaz. Hatta doğru bir Avrupa ve Dünya tarihi yazılamaz. Uzun yıllar arşivde çalıştığımız için mübalâgasız söylüyoruz: Eldeki matbu ve gayri matbu Türk tarihlerinin hepsi baştan başa yanlışlarla doludur. Evet, bu arşivi bir an evvel tasrif ederek müdehhik inceleyici ve arayıcı ve mutetebbilerin emirlerine vermek lâzımdır. Bugün arşivdeki eski yazıları ve metinleri okuyanlar - az olmakla beraber - vardır. Yarın bunlar da hayata gözlerini kaparlarsa dünyanın başka köşelerinden Japonya ve İsrail'den çıkacak mütehasıslar getirmek mecburiyeti hissedilecektir.

MİLLÎ GENÇLİK — Arşiv çalışmalarının tarihçesini ve bizdeki bu yönde yapılan çalışmaları izah edermisiniz?

İ. HAKKI KONYALI — Arşiv yapmanın tarihi çok eskidir. «Babililerin, Asurilerin, İbranilerin, eski Mısırlıların, Romalıların ve Bizanslıların arşivleri vardı. Çeşitli İslâm devletlerinin de arşiv çalışmalarının bulunduğunu biliyoruz. Oğuzların, Konya Selçukilerinin ve bunlardan sonraki beyliklerin de böyle hazineleri bulunduğunu tarihi kaynaklardan öğreniyoruz.

Osmanoğullarının saraylarında da (Hazinei Hümayun) ve (Defterhane hazinesi) adlı iki hazine vardı. Türklerde (Defterhane defteri), (il yazıcı defteri) denilen defterler, bayrak gibi istiklâlin şiarlarından sayılır, muhterem tutulurdu. Bunun için galip Türk devletleri ve beylikleri bu çeşit defterleri tedkik ettikten sonra vâk etmişlerdir. Osmanlı kanunnamelerine göre yurdun her yirmi beş yılda bir muhakkak, lüzum görülürse de daha kısa fasılalarla umumi tahrirleri yapılırdı. Bu tahrirlerin defterlerinin birer suretleri (Defterhane hazinesi)nde büyük bir itina ile saklanırdı. Dedelerimiz hükümet dairelerinde muamelesi tamamlanmış hiç bir kağıdı - pek mühim de olmasa - yırtıp atmamışlardır. İmparatorluğun varlığı ve intizamı yaşayışı sarayın (Defterhanesi)nde saklı defterlere ve vesikalara dayanırdı. Bu defterlerde kazıntı, silinti, ilâve, topyir, tahrif yapılamaz, hazineden ancak hususi müsaade ve teşrifatla çıkarılır; işi bittikten sonra tekrar konurdu. Hazinede fethedildikleri tarihten itibaren; İmparatorluk sınırları içine giren her yerin (mücmel), (mudassar) ve (vakıf) defterleri vardı. Meselâ, Tiflisin, Budin'in bize ka- dar gelebilen defterlerinden bu büyük merkezlerin köy, çiftlik, mabed, orman, köprü, maden, tuzla, mabed ve vakıflar ile çe-

şitli vergilerle mûhellef nüfuslarının, zeamet, timar ve sair hizmet sahiplerinin kendilerinin ve babalarının adlarıyla beraber sayılarını öğrenmek mümkündür. Bu defterler yirminci asrın İstatistikçilerine parmak ısırtacak kadar pratik ve kullanışlı idi: Beylerbeylik merkezleri, sancaklar, kazalar, nahiye ve köyler bu defterlerde renkli ibrişimlerle işaret edilmiştir. İstenilen bir yer bugün bile üç beş dakika için de bulunabilir.

MİLLİ GENÇLİK — Arşivlerimize ait defter ve vesikalar nerelerde muhafaza ediliyordu?

İ. HAKKI KONYALI : Devletin çeşitli evrakı ilk zamanlardan beri Sultanahmetteki - Bizanslılardan devralınan - Defterhane, defteri hakanî mahzenlerinde, Bab-ı hümayunun üstündeki odalarda yine oradaki çadır mehterlerinin kışlasında -sonra burası maliye hazinesi evrakı adını almıştır-, Ayasofya camii'nin mahfellerinde, papaz odalarında, imarethanelerde, Babıaliye ait evrak kısmen Babıalide, kısmen de Topkapı Sarayında divan-ı hümayunun kurulduğu kubbe altının bitişiğindeki mahzenlerde, Şer'i sicillerin bir kısmı Bab-ı meşihatte, mahkemelerde, bir kısmı da medrese odalarında ve mescitlerde saklanırdı. Devletin ömrü uzadıkça evrakın sayısı artmış, bunlar için hususi ve yeter derecede büyük bir hazinei evrak yapılması lâzım gelirken buna ehemmiyet verilmemiş, evrak sandıklara konarak şuraya, buraya atılmaya başlanmıştır.

MİLLİ GENÇLİK — Arşivlerimizin milli sınırları aşarak dünya çapında ehemmiyeti haiz olduğunu söylüyorsunuz. Bunu biraz açık-larmısınız?

İ. HAKKI KONYALI — Osmanlılar, fethettikleri yerlerdeki kıymetli hazinelerle beraber kütüphaneleri de İstanbul'a getirmişlerdi. Osmanlı Padişahları, evrak hazinelerinin üstüne titrerlerdi. Saray «Defterhane hazinesi» ve «Hazine-i Hümayun» sayısız vesikalarla dolu idi. Uzak ve yakın tarihi ilgilendiren bu vesikalar, o kadar çeşitli idi ki, içlerinde çok eski milletlerin zifiri karanlıklar içinde kalan tarihlerinin üzerlerine projektör ışıkları dökcekleri vardı.

Türk hazine-i evrakında; uzak doğunun, Asya'nın Avrupa'nın, Afrikanın, Amerikanın keşfinden sonra birçok devletlerden, milletlerinden ve kavimlerinden gelmiş mektuplar, tarih yadigârları vardır. İlim aleminin asırlardanberi aradığı: **Kristof Kolomb**'un Amerika keşif haritalarının bile bizde bulunduğu anlaşılmaktadır. Türk denizcilerinden **Kemâl Reis** ile yeğeni **Piri Reis** ve arkadaşları Akdenizden Atlas Okyanusuna taşmışlar, Kolomb'un üçüncü keşif seyahatinden gönderdiği arkadaşlarını; gemileri, içlerinde bulunan ve garplılarca o güne kadar bilinmeyen eşyalar ve eliyle yaptığı haritalar ile beraber yakalamışlardı.

YİRMİYEDİ

Kolomb'un keşif arkadaşları Kemâl Reisin ve arkadaşlarının köleleri olmuşlardı. Bunu, Topkapı Sarayı hazinesinde bulunan ve Mısır fethinden sonra Piri Reis tarafından Birinci Sultan Selime hediye edilen deve derisi üzerine kendisinin yaptığı haritanın yazılarından öğreniyoruz. Tetkikler ve tasnifler ilerledikten sonra -eğer yanmamış, çürümemiş veyahut satılmamış ise- belki Kolomb'un eliyle yaptığı haritalar ve mektupları da arşivlerimizde bulunacaktır.

Arşivlerimizde Hint, Endonezya, Çin Hükümdarlarından gelen birçok mektuplar vardır. Başta İngiltere olmak üzere bütün Avrupa devletleri başkanlarından ve büyüklerinden gelen mektuplar ve onlarla yapılan andlaşmalar da arşivlerimizin kıymetli tarih malzemesi arasında yer alırlar.

MİLLÎ GENÇLİK — Kıymetli arşiv vesikalarımızın çeşitli zamanlarda satıldığı veya imha edildiği söylenmektedir. Sizin de çoğuna şahid olduğunuz bu hadiselerden misâller verebilirmisiniz?

İ. HAKKI KONYALI — Vakanüvis Lütfi Efendi'nin verdiği bilgiye göre; padişah yazıları, ahitnâmeler ve diğer mühim tarihî evrak şunun bunun eline geçmiştir. Bunların birçokları şunun bunun terekesinde çıkmıştır. Yine bu tarihçinin tavsifine göre tarih-i evrakımıza o vakit (evrak-ı matruda = koğulmuş, atılmış kağıtlar) denirmiş.

1910 yılında Hazine-i Evrakda 350 bin vesika vardı. Vakanüvis Abdurrahman Şeref bey bir yazısında Abdülhamid zamanında yıldızda kayıtlı evrakın bir milyon kadar tahmin edildiğini söyler. Bu 300 sandık tarihi evrak iktidara gelen iki yüzlülerin jurnalları da ortaya çıkacağı endişesiyle bir gün Bayezit Meydanında ateşe verilmiştir. Topkapı Sarayının zemin katına atılan ve hazinenin kubbelerinden akan yağmurlarla pırlanta değerindeki tarihi evrak çürümüş, vesikalardaki rıflar kimyevi bir ameliye ile bunları taş ve kömür haline getirmiştir.

Bir aralık Ayasofya'nın üst kat mahfellerinde bulunan evraklar, Alman İmparatoru Vilhelm'in İstanbula geleceği ve Ayasofyayı da gezeceği için moloz gibi küreklerle papaz adalarına ve merdiven başlıklarına atılmıştır. Burada güvercin pislikleri, yağmur sızıntıları altında kalmıştır.

Hazinei evrakımızda Avrupanın göbeğine kadar işgal ettiğimiz yerlere ait kıymetli vesikaların bulunduğunu öğrenen bir Bulgar Miralayı, Cumhuriyet inkılâbından sonra İstanbul'a gelmiş, menfaat mukabilinde adamlar temin etmiş, bunların yardımları ile en mühim evrakın bulunduğu **maliye hazinei evrakına** girmeğe ve buradaki vesikaları tedkik etmeğe ve sonra yine temin ettiği adamlar vasıta-

sıyla bunları, fersuda ve işe yaramaz evrak diye okkasını 3 kuruş on paraya sattırmaya muvaffak olmuş ve kendi adamlarına aldırıştır. Bu düşman adam satış mukavelesine bu evrakın hudut dışına çıkarılmasının mecburiyeti hakkında bir madde koyduracak kadar nüfuz kullanmıştır. Tarihi evrakımız 1931 yılı Haziranında kuru ot ve paçavra fiyatına satılarak, ot balyaları gibi çemberlenip vagonlarla Bulgaristana gönderilmişti. Sultanahmette tapu kadastro dairesinin yanında bir baskül içerisinde memur nezaretinde tartılıyordu. Bir balaya 180 - 200 okka ağırlığında idi. Atlı arabaların üzerine yükleri atıyorlardı. Bina içinde ve dışında kağıtlar yerlere yayılmıştı. Halbuki, evraklar torbalarda tarih sırasına göre muhafaza edilirdi. Bunun üzerine önce Defterdarlığa, sonra İstanbul Vali Muavini Fazlı Güleç'e gittim. «Vagonlara yükletilmiş, ben nasıl mâni olabilirim» diye cevap verdi. «Son posta» gazetesinde olanlar resimlerle anlatıldı. O gün 15-20 vagon gitti. Ağır neşriyat üzerine hükümet siyasî teşebbüse geçerek Bulgaristandan ancak bir miktar kırpıntı kâğıt geri alabilmiştir. Devletin hazinesini satanlar hakkında muhakeme lüzumlu kararı vermiş, fakat sanıklar o sıralarda çıkan umumi affdan faydalanarak takipten kurtulmuşlardır. Umumi efkâr onları afffetmedi, affetmeyecektir.

Tarihi evrakımız Alman, İtalyan ve Bulgaristan mütehassısları tarafından senelerce Bulgaristanda tasnif edildikten sonra Almanya, Vatikan ve Bulgaristan müzelerine yüksek fiyatlarla satılmıştır.

Daha sonra arşiv vesikalarından iki muazzam cild Bulgarca rehber yapılmıştır.

Yine bir tarihte Sultanahmetteki İbrahim Paşa sarayı askeri vesikaları hiçbir sebep gösterilmeden imha ediliyordu. Üst katta bulunan 15-20 odanın her birinin önünde bir asker önündeki küfe'ye çıkarılan evrakları yırtarak dolduruyordu. Bunun üzerine Ankara'ya telgraf çektim. Hadiseyi incelemek için iki mütehassıs (!) çavuş gönderdiler. Sonunda hiçbir netice çıkmadı. 30 bin ton askeri evrak, İzmit kâğıt fabrikasına kağıt yapılması için gönderildi.

MİLLÎ GENÇLİK — Eski eserlerimizin ve arşivimizin müdafası ve muhafazası hususunda bir hayli mücadele verdiğiniz anlaşılıyor. Bu mücadeleniz size neler kazandırdı veya kaybettirdi?

İ. HAKKI KONYALI — Çok şey kaybettirdi. Kalemim kırılırsa onları yazmasaydım. Hiç olmazsa onlar, kadir bilir milletlerin eline geçti, tasnif ettiler kataloglar neşrettiler. Bizde kalan vesikalar bir askeri müze müdürü, liyakatsız bir albayın nezaretinde İzmit kâğıt fabrikasında hamur haline getirildi. 300 bin ton vesikanın yok edildiğini yüreğim burkularak gördüm ve ağladım!...

YİRMİDOKUZ

Mülkiyet Nedir?

Bismillahirrahmanirrahim

Arkadan çekirtmeyi, yüze karşı eğlenmeyi
ayıklamayı

âdet edinen her kişinin vay haline!

Ki o malı tekrar tekrar sayandır.

Mahnu hakikaten kendisine sonsuz hayat
verdiğini sanır o.

Hayır o andolsun hutame'ye atılacak

Hutame'nin ne olduğunu bilir misin

O, Allah'ın tutuşturulmuş ateşidir.

Ki ırmanıp yüreklerin ta üstüne

çıkacaktır o.

Bu (kapı) da onların üzerine kapatılmıştır.

Uzatılmış sütun'a (bağlı oldukları halde)

(Kur'an, el-Hümeze Sûresi)

Ahmet MEMDUHOĞLU

Mülkiyet konusunda bugün yeryüzünde çeşitli görüş ve uygulamalar bulunmaktadır. Bir yanda ferdi mülkiyeti teşvik eden kapitalist görüş ve uygulama varken diğer taraftan çeşitli uygulamaları ile özel mülkiyeti tamamen kaldıran kollektivist görüşler mevcuttur. Çağımızın ekonomik tedbir ve düşünceleri mülkiyetin sınırı ve konumu üzerinde dönmekte ve hatta insanî problemlerin çözümlenmesi bile, mülkiyetin durumuna bağlanmaktadır. Bütün iktisadî tasarım ve teklifler mülkiyetin dozajına göre tahlil edilmekte, bu giderek, sosyal meselelerin önemli bir izah şekli olmaktadır. Bu yüzden teklif edilen iktisadî modellerin mülkiyete verdikleri yer önem kazanmaktadır. Eşyaya sahip olma ve tasarruf gerçekten önemli bir konudur. Meselenin detaylarıyla incelenmesi ve işlenmesi gerekmektedir. Yeryüzündeki ekonomik yönetimler birbiriyle çelişir durumda geliyorlar. Çelişkilerinin temelini mülkiyet hakkı meydana getiriyor.

Mülkiyet eşyaya sahip olma ve kullanma hak ve yetkisi olarak tarif edilebilir. Konu ile ilgili metinlerden anlaşıldığına göre mülkiyeti iki bölümde ele almak gerekiyor. Biz bu ayrımı mutlak ve nisbî kavramları ile ifade edeceğiz. Kur'an-ı Kerim'deki âyetler, Peygamberin hadisleri ve bu konuda yazarların görüşlerinden kesin olarak anlaşıldığına göre; mutlak mülkiyet Allah'a aittir. Allah kâinatı yaratmıştır, onun düzenini tesbit etmiştir; idaresini elinde bulundurmaktadır (1). İşte onun bu durumu mutlak mânâda mâlik olmasını gerektirmektedir. Allah mülk üzerinde dilediğinde tasarruf etme hakkına sahiptir. (2) Kâinatın yaratıcısı olan Allah onun malikidir de. «Göklerin, yerin ve içindekilerin mülkiyeti Allah'a aittir.» (3) Yalnız buradaki mülkiyet mefhumunu geniş anlamda düşünmek gerekmektedir. Allah'ın mülkiyeti ile kullarınki arasında temelde farklılık vardır. Kulların mülkiyete sahip olmaları yararlanma esasına dayandığı halde Allah'ın mülkiyete sahipliği, tasarruf, kudret ve gücü yeterli prensibine dayanmaktadır. Bu yüzden Allah'ın mal üzerindeki mutlak mülkiyete sahip oluşu hukukî bir mânâ taşımaz denilebilir. Ama bazan hukukî bir nitelik taşıdığı da görülür. Bu yüzden çağdaş islâmî yazarlar mülkte toplumu Allah'ın vekili olarak görmüşlerdir. Onlara göre de mutlak mülkiyet sahibi Allah'tır, mülkte Allah vekili toplumdur, bu yüzden toplumun yararı ferdin yararından önce gelir. (4)

Allah'ın mutlak mülk sahibi oluşu mülk ve mülkiyet konusunda bazı ilkeleri belirler. Bu ilkeler islâmın mülk konusunda genel karakterini meydana getirir.

a) Mutlak mülkiyet Allah'a aittir. Bu onun yaratılış gayesinin insanlar için olduğunu engellemez. Mutlak malik oluşu Allah'ın herşeyi kendisi için yarattığı mânâsına gelmez. «Yerde ne varsa hepsini sizin için yaratan O'dur. (5) Burada önemle üzerinde durulan yeryüzündeki her şeyin insanın yararlanması için yaratıldığıdır. (6)

b) Eşyanın nisbî mülkiyeti insanlara aittir. Nisbî mülkiyet Allah'ın mülkte insanları kendisine vekil tâyin etmiş olması ile ifade edilir. (7). Bu vekillik bazı mükellefiyetleri de birlikte getirmektedir. İnsanların mülkiyete vekil olmalarının şartları vardır. Bu şartlar özel mülkiyetin sınırlarını, elde ediliş yollarını ve yararlanılış biçimini tâyin eder.

c) Mülk ve mülke sahip olma insanların dünya hayatlarında bir imtihan aracıdır. «Biliniz ki mallarınız da evlâtlarınız da birer imtihandır. (8) Malın imtihan aracı olması İslâmî düzendeki genel kaidenin bir bölümüdür. İnsanların sahip oldukları her şey ve karşılaştıkları her hadise imtihanları için birer araçtır. (9) Fertler mülklerinin kullanılış biçiminden, elde edişlerinden ve bu durumlardaki niyetlerinden sorumlu tutulacaklardır. (10) Mülkün imtihan aracı olması «imtiyaz» doğurmasını engeller. Çünkü

mala sahip olmanın amacı başkalarına baskı yapmak, üstünlük sağlamak değil, Allah rızasını kazanmağa çalışmaktır. Kur'anı Kerim'de mallarını mesru yolda kullanmadıkları için helak olan insanlar ve kavimlerden defalarca söz edilmektedir. (11) Malların insanları azdırmaması, Allah yolunda kullanılmaları gerektiği, insanı dışlaştırmaması, insanî özelliklerini kaybettirmemesi, yaratılış amacından alıkoymaması âyetlerde belirtilmiştir. (12)

d) Ferdî mülkiyet ve tasarruf yollarının sınırlandırılmış olması (13) ve insanların çalışmaya teşvik edilmiş bulunmaları (14) bunların sonucu olarak mülke kesin olarak sahip olmayı gerektirmez. Mülkü elde etmek kesin olarak insanların elinde olan bir imkân değildir. İnsanlar tüm gayretlerine rağmen sahip olmayabilirler. Bu durum yeryüzünde mülkiyet olaylarının aynı zamanda bir tesbitidir. Çeşitli ülkeler tabii zenginlikleri ya da coğrafi konumları sebebiyle diğerlerine göre ölçülemeyecek nisbette imkânlarla sahip olabiliyorlar. Önemli olan sadece mülke sahip olmak değil onu kullanırken yani tasarruf ederken Allah'ın isteğine uygun biçimde insanların yararına kullanabilmektir. «Fakirlik nerdeyse küfr olacaktı» hadisi, (15) insanların mülke sahip ve tasarruf edici olamayabilecekleri göz önüne alınırsa daha iyi anlaşılır. Allah, elde etme yollarını göstermiş olmasına rağmen «mülkü dilediğine verir ve dilediğinden geri alır. (16) Mülkiyete sahip olmanın kaderle ilgili yanı böylece ortaya çıkar. İslâm, getirdiği genel ve özel kaidelerle mülkün -kader dışındaki- bütün özelliklerini tesbit edip prensiplerini adaleti sağlayacak şekilde koymuştur.

e) Özel mülkiyetin kaçınılmaz bir hak olduğu - kayıtları dışında - bütün çağdaş yazarlar tarafından kabul edilmiştir. İslâmın mülkün ve varlığın yaratılış amacı olarak belirlediği imtihan aracı olma durumu zaten özel mülkiyeti zarurî kılmaktadır. Ancak özel mülkiyet toplumun yararını sağlayacak şekilde kayıtlara bağlanmıştır. Fertlerin mülkiyeti altındaki mallarını Allah yolunda harcamaları gereği pek çok yerde hatırlatılmış ve buyurulmuştur. Mal, Allah yolunda harcanmalıdır. (17)

Mülkün ve mülkiyetin karakterini böylece özetledikten sonra yeryüzünde mülkiyet konusundaki eğilimi tesbit etmeğe geçebiliriz. Mülkiyet görüşlerinin eğilimleri özetleyen J. Austruy, A.B.D. de mülkiyetin sosyalleşmesi temayülünün var olduğunu kapitalist düzene bir örnek olarak veriyor. Ona göre A.B.D. de artık mülkiyet büyük sosyal kayıtları ve ödevleri taşımaktadır. Özel mülkiyet güçlü bir şekilde kamu kontroluna tabi tutulmakta, özel teşebbüs toplu üreticiliğin şuurlu bir unsuru olarak düşünülmemekte, ticarete insanilik aranmaktadır.

Diğer taraftan Sovyet iktisad politikası yazarlarına göre üretim araçlarının sosyal mülkiyeti teşekkül ettiği zaman ürünleri kapitalist biçimde sa-

hiplenmenin ferdi karakteri ile üretim olayının kollektif tabiatı arasındaki tezad bertaraf edilmiş olacaktır.

Her iki sistemde ve bunların sunduğu iktisadî büyüme şekli içerisinde bir sosyal mülkiyet mefhumuna ulaşıldığı göze çarpmaktadır. Bu mefhum temeldeki bir gerçeğin ifadesi olarak her iki rejimde farklı biçimde yorumlanmaktadır. Modern ekonominin organizasyon metodları ve yeni üretim tekniklerinin taleplerine göre mülkiyetin mânâsı ve uygulaması değişmektedir. (18).

Görülüyor ki, bugün yeryüzünde var olan iktisadî uygulamaların müşterek noktası mülkiyetin sosyalleşmesidir. Bu aynı zamanda İslâm'ın mülkiyet görüşüne yakın bir durumdur. Çünkü İslâm'a göre mal, insanı Allah'a ibadetten alıkoymamalı, ibadete vesile olmalı, insanı dışlaştırmamalı, kendine köle yapmamalıdır. (19) İslâm burada ferdin insanlığının mal vasıtası ile ortadan kaldırılmamasını önemle açıklar. Bu da ancak sosyalleşmiş ve toplumla insanı ayırmayan bütünlük içindeki bir mülkiyet görüşü ile mümkün olabilir. Demek ki, mülkiyetin yeryüzündeki bu gelişmesi İslâm'a yeni bir şans vermektedir. - İslâm'a değil diğer düzenlere - Burada mülkiyetin derin mefhumu modern iktisadî büyümenin mülkiyete verdiği yeni fonksiyona uymakta ve serbest iktisad düzenindeki mülkiyete isnad edilen fonksiyondan daha çok İslâmî bir anlayışa yaklaşılmaktadır. (20)

İslâmın mülkiyet görüşünün özünü mülkiyetin sosyal olması kavramı ile ifade edebiliriz. Mülkiyetin sosyalleşmesi toplum yararının (maslahat) mülkiyet dolayısıyla zedelenmemesi, hatta desteklenmesi demektir. Yoksa ferdi mülkiyetin ortadan kalkması değil. Çünkü şartlı olarak özel mülkiyetin tanınması insan gücünün atıl kalmaması için çalışmasının karşılığı olarak alabilmesi ve bunu garantilemesi yine cemiyetin menfaatinedir. (21).

Çağdaş yazarlar İslâmın mülkiyet görüşünü incelerken iki noktada duruyorlar bunlar; toplumun yararı (maslahatı) ve malların belirli ellerde toplanıp kalmamasıdır.

Ancak, bu iki temel özellik yazarlarca mücerred olmaktan kurtarılmamış, muhtevaları iyice belirlenmemiştir. İslâm iktisadî konusunda yazarlar daha bu prensipleri müşahhaslaştırmağa ve pratik uygulamasının nasıl olacağı meselesini ele almamaktadırlar.

Cemiyetçiliğe gırlık verme ve malların belirli ellerde toplanmaması İslâmın mülkiyetin sosyalleşmesi konusunda verdiği önemi belirlemektedir. Bu prensipleri kısaca açıklayalım:

Seyyid Kutub'a göre malda mülkiyet hakkı aslında cemiyete aittir. Fert malik olduğu malda cemiyetin vekilidir. Bu malı muhafaza etmesi onun için, mülkiyet sahibi olmaktan daha önemlidir. Mal genel olarak cemiyetin malıdır. Cemiyet de malda her şeyin maliki olan Allah'ın vekilidir.

dir. (22) Konunun temelini adalet üzerine dayandıran yazar adaletin ferdin fikri ve bedeni emeğinden, güç ve takatından elde ettiği ürünlerin karşılığını topluma zarar vermeyecek ölçüde istek ve eğilimlerini tatmin etmesinin sonucunda sağlanacağı fikrindedir. (23) Ahmet Debbağoğlu ise, meseleye insanın eğitimi açısından yaklaşmaktadır. Ona göre, İslâm cemiyetinde insan meselesi halledildiği nisbette - ferdî mülkiyet altına alınamiyacak şeyler müstesna - ferdî mülkiyetin genişlemesi umulur. Çünkü din yolunda ne kadar ilerlenirse cemiyet menfaati o kadar fazla gözetilecek, mülkün işletilmesinde devlet aratılmayacaktır. (24) M. Ebu Zehra, cemiyetin yararına olmayı şöyle özetliyor: Halife Ömer, evvelâ mülk sahibinin mülkiyet hakkını iki esasa bağlı olarak kararlaştırmıştır. Başkasının zararını yasaklamak ve başkalarının yararlanması. (25) M. Sibâî ise; bu durumu ferdin mal sahibi olurken cemiyetin yararını gözetmesi değil, ona sahipken de aynı faydayı gözetmesi ile ifade ediyor. (26)

Servetin belli ellerde toplanmaması gereği ise, Haşr sûresi 7. âyetin ortaya koyduğu bir prensip olarak kabul ediliyor:... «ki sade içinizden zenginler arasında dolaşan bir devlet (güç) olmasın». Hüseyin Hatemî'nin tesbitine göre, Muhammet Fazlurahman Ensârî, Muhammed Hamidullah, Seyyid Mahmut Telegaânî, M. Saîd Çekmeğil, ve Seyyid Kutup, bu âyeti kerimenin bir prensip olduğu kanısındadırlar. (27). Ama bu tesbitine rağmen prensibini özel uygulaması hakkında bir şey söylemiyor Hatemî. Yalnız malların belirli ellerde yığılmasını engelleyen öteki İslâmî prensipleri sıralamakla yetiniyor. (faiz yasağı, vb.) Seyyid Kutup bu prensibi planlama ile değerlendiriyor. Ona göre, sınıflar arasında eşitsizlik doğduğu zaman devlet başkanı yeni plânlama yapabilir. (28)

Bu âyet Beni Nadir Yahudileri harp olmadan teslim oldukları zaman uygulanmıştı. Bu sefer sonunda sadece muhacirlere harp ganimetinden verildi. Ensara ise iki kişi hariç ganimet verilmemişti.

Hiz. Ömer devrinde Irak ve Suriye toprakları fethedilince ele geçen arazinin askerler arasında bölünmesi münakaşa konusu olmuştu. Hiz. Ömer arazinin eski sahiplerine kalması ve alınacak vergilerin askerlere verilmesi yolunda oy kullanmıştı. Ashaptan bazıları da Ömer'i desteklemişti. Bunlardan birisi - Muaz b. Cebel - Hiz. Ömer'e şöyle dedi: «Eğer toprakları bu askerler arasında taksim edecek olursan, kocaman kitle bu bir avuç adamın eline düşecektir. Sonra bunlar ölecek, böylece topraklar ya bir kadının, yahut da bir erkeğin eline düşecektir.» Muaz b. Cebel demek istiyordu ki, şayet topraklar, fetheden askerlere dağıtılsa İslâmın hoş görmediği bir şey olacak, yani servetler belirli şahısların tekelinde kalacak (28)

Hiz. Ömer'in bu uygulaması prensibi sadece ganimet topraklara tahsis eder mi? Yoksa zamanın şartları içinde mülkiyete konu olarak toprak özel bir yer tutuyordu da, bu yüzden diğer mallar için böyle bir uygulama-

dan sözedilmiyor. Bilemiyoruz. Ancak Hamidullah prensibi genelleştirerek millî gelir, yani bütün mallara şamil kılıyor. Ona göre burada istenen ve beklenen şey, millî gelirin mutlak dağıtımı ve bir devri daim halinde bulundurulmasıdır. Bu gayeye varabilmek için müsbet menfi (emrî, nehyî) bütün faydalı metodlar tatbik ve icra edilecektir. (30)

Her iki prensibin de detayları ile alınması ve incelenmesi gerekmektedir. Bu, yeni islâmî modelin kurulabilmesi için gereklidir.

- 1 — K. el Mülk 1—2,
- 2 — K. Al-i İmran 26,
- 3 — K. Maide 17
İlgili âyetler için bak Debbâğoğlu, Ahmet, Hareke 87, mart 1973 -1- nolu dipnot.
- 4 — Debbâğoğlu, a.g.y.
Mannan. M.A. İslâm Ekonomisi s. 139, İst. 1974,
Sibaî, Mustafa, İslâm Sosyalizmi s. 159, İst. 1974,
Hatemî, Hüseyin, İslâm Açısından Sosyalizm s. 92, İst. 1971,
Demircan, A. Rıza, İslâm Nizamı c. 1, s. 161, İst. 1971.
- 5 — K. Bakare 29,
- 6 — Mannan, a.g.e. s. 139,
- 7 — Hatem î, a.g.e. s. 92,
Demircan, a.g.e. s. 162,
- 8 — K. Enfal 28,
- 9 — K. el Mülk 2,
- 10 — K. Et - Tekasür 7,
- 11 — K. et - Tekasür - sûre -
- 12 — Hatemî a.g.c. s. 120 «3» nolu dipnot.
- 13 — K. en. Nisa 29.
- 14 — K. en Necm 39,
- 15 — Aclûnî, Keşf el Hafa,
- 16 — K. Bakara 247, Al-i İmran 26.
- 17 — K. es Saf. 10—11,
- 18 — Austruy Jacques, Kapitalizm, Marxizm ve İslâm s. 86-87, İst. 1974,
- 19 — K. İsra 16, Kasas 58,
- 20 — Austruy, a.g.e. 87,
- 21 — Debbâğoğlu a.g.y.
- 22 — Kutup, Seyyid, İslâmda Sosyal Adalet, s. 151, İst. 1971,
- 23 — Kutup, a.g.e. s. 150,
- 24 — Debbâğoğlu, a.g.y.
- 25 — Zehra, Muhammed Ebu, İslâmda Sosyal Dayanışma s. 57,
- 26 — Sibaî, a.g.e. s. 165,
- 27 — Hatemî, a.g.e. s. 106. 5 nolu dipnot,
- 28 — Kutup, a.g.e. s. 155.
- 30 — Hamidullah, Muhammed. Modern İktisat ve İslâm. s. 15, İst, 1969.

BEKLEYEN

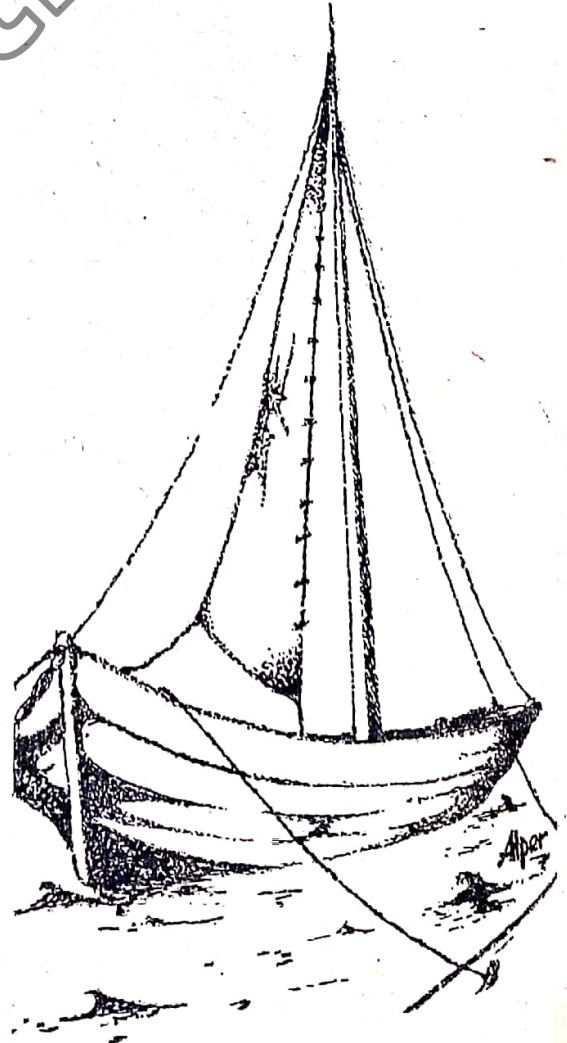
Ömer Küçükaga

Kayalardan bir ses duydum bu akşam
Kaşlarım selâm verdi gökten ay
Şiir esiyor ülkem şiir
Sen içimin şimşek sesinin
Yavaş yavaş konuşmasını
Duyuyor musun arkadaş

Yakaladım gözlerini gecenin
Alev kanlı bir Urfalı kadında
Sevda şakıyor kanım sevda
Sen kanların sefkat renginin
Savaş savaş tutuşmasını
Anlıyor musun arkadaş

Doldu ellerime ateşin aşkı
Karanlığı parçalayan güneşin
Seher kolluyor ülkem seher
Sen kalemimin güneşlerden
Ölümsüz ışıklar taşımından
Korkuyor musun arkadaş

Damarımda hesaplaşmanın nabzı
Çıldırır içimde bir yeni dünya
Savaş kokuyor kanım savaş
Sen kalbimin yumruklarımdan
Doludizgin şahlanmasından
Korkuyor musun arkadaş

KAN ŞİİRİ

İ. Erdoğan

İ

Ben ve akranlarım
Şiiri bir ses bildik
En güzel haykırma bildik
Aclardan damıtılmış kelimelerimizle
Mekke'ye Kuran'a ve Kevser'e
Sabr'a ve sur'a ayarlayıp nefesimizi
Işığa ve renge çağırdık yaşamakları
Üç dallı gölgeler altında tırnaklarıyla
Dağdan ateş koparanları
Boyunlarında kıvılcımlardan
Sarı kolyeler taşıyanları
Aleve yaslananları
... Ki soluğumuz
Bin aylık bir selam gecesinden artakalmıştır

OTUZYEDİ

II

Hey bulutlar siz niçin sıkıştınız
Hey güneş nerede ışıklarınız dürülüp katlanmışsınız
Hey denizler siz niçin kaynarsınız
Hey yeryüzü kendinizi bir beşik mi sandınız
Hey sizler toprağın en kutlu mesajısınız

III

Ben ve akranlarım
Zencefilli kadehleri
Ve zemherisiz mevsimleri vâde eyleyip
Faizin yüzde sıfırlık aritmetiğiyle
Ödünçler sunuyorsak Tanrı'ya
Ölümlerimizi açık pazarlar arayan
Savaş tutsakları kıldığımızdandır yüreklerimizde
.....
Çünkü biliriz kandır gereği bu haykırmanın
Ve kanadır susuzluğu bu alacakaranlıkların

IV

İşte şiirim kan şiirimde kan
Bu şiir kan şiiri ey damarlarım
Ve her kilometresi damarlarımın
Alyuvarlarım akyuvarlarım
Kâfurla ve tesnimle
Ve selam
Ve yaşıtım bakirelerle değişerek sizleri
Ayrılıyorum diyarınızdan

ÖMER ÖZBAY

GÖRÜNTÜ

Üstünden ölüm bulutlarının geçtiği bir şehre indim
Gördüklerim gelmez demeğe
Meydanlar gece gibi susuyordu irkildim
Ve çıktım bir tümseğe

Sayıklamalar duyuluyordu onları aştı sesim
Cesetler doldurmuştu caddeleri küme küme
Elimde bengisu kadehi haykırdım gelin
İçin ve dirilin

Bir cehennem kentine mi düştüm
Kızıl alevler üzerinde danseden cinler
Çıglıklar duyuyorum makina adamlara ait
Boğuluyorlar beton duvarlar arasında birer birer

Bulvarlarına indim bu kentin bir de
Vitrinlerinde toplu intihar kanıtlarını sergilemişler
Sepetlerine göz attım pazardan dönenlerin
Gördüklerim zakkum ağacından yemişler

Hasan Fehmi Ulus

OTUZDOKUZ

BEYANNÂME

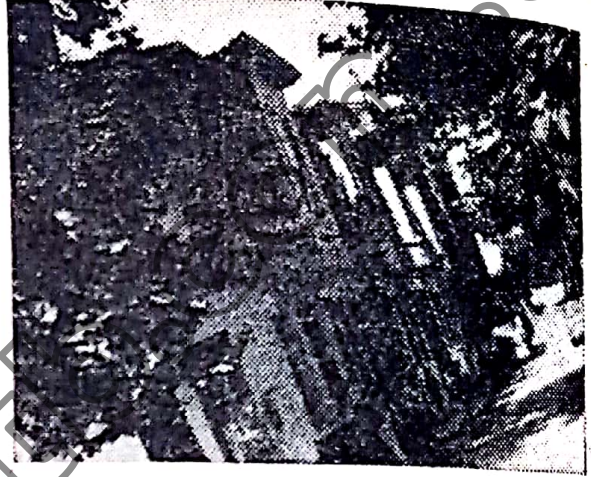
Dün akşam birtek iz bırakmadın
Gözlerin, kapılandığım kabir
Ne baktırı bana, ne de bakmadın
Hiçbirşey bu kadar hiç değıldir

Esrarını yumuşatan kalıp
Etrafında gezdirdi ruhumu.
O maħcup ma'naya biran dalıp
Demedin ki benim borcum bu mu

Demedin, kim bu soyku korarsız
Sandın ki küçüktür sebepler.
Dolaşıyor, dolassın, zararsız...
Hep kendilerini yer akrepler!

Sandın ki bu tercih entipütten
Hayır, değıl! Delirmeğe geldim.
Çevreni kurtarmak için küften
Güneş gibi belirmeğe geldim!

Tut al bağıımdan, kopar hisseni.
Çok eski kayıtlardan, mirasın...
Sakın yükseklik ezmesin seni
Sakın gül, oy süs için olmasın!

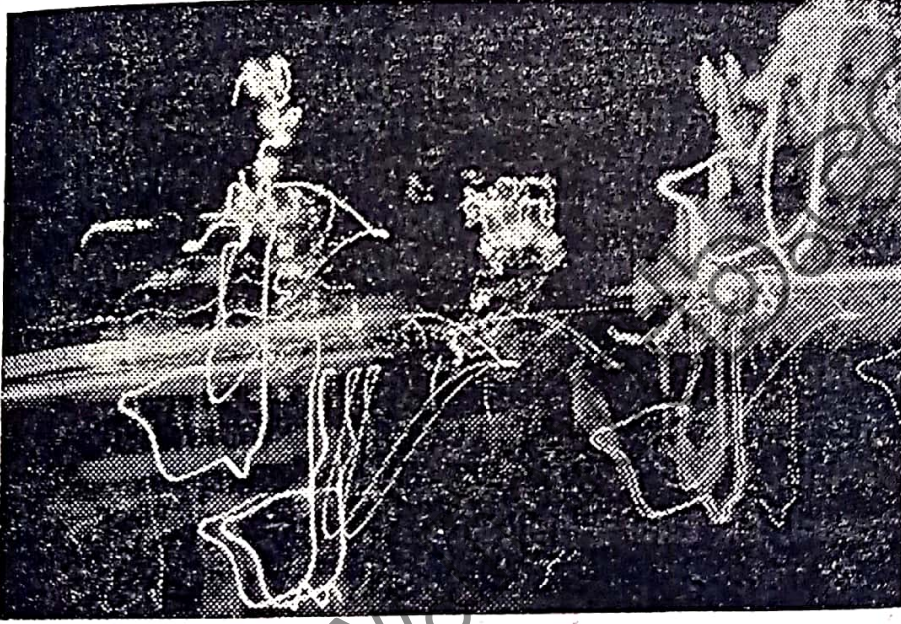

G. Akdeniz

Ömer Lütfi Mete

Ben Roman yazmak istemiyorum

Mehmet MENGÜÇ

İ. Erdoğan

Sahaf dükkanında karanlığın bastığı belli olmaz. Gece gündüz hanın zemin katında lamba yanar. Her tarafta kitap vardır. Arasında sığınacak yer bulursan oturur, dalarsın eskinin kalıntılarına... 'Bin yıldan süzüle süzüle gelen yığınlar... Aranda kızıl mı? kara mı? bilmem bir yel esmiş, kopmuş onlardan. Ne sen onlara ne de onlar seni anlamış yıllarca... Duvar örmüşler aranız ve «tehlike» demişler, «karanlık» tır, «öcü»dür «kirli» dir diyerek geçiştirmişler yıllarca... Ne olur bilinmez, devran döner dolaşır, titrek ellerden düşen bu miraslar genç ellere; ölgün gözlerden parlak bakışlara dökülürler. Kargacık-burgacık denen bu bilinmezler alfabeti çözülür; kitapların sarı sayfeleri açılır; bir toz kalkar aradan. Hasretle iştiyakla açarsın, çözersin yıllar yılı civan gözlere âşık satırları... Satırlardan sesler gelir, parıltılar yükselir, kalbin titrer. Bir mızrabtır kalbinin teli, titretir her satır o teli, duyarsın sana gelen o sesi... Asırların ötesinden gelen derin bir sestir, kelâma dökemessin onu. Sadece bir «ah!» edersin.

KIRKBİR

Birden kitaplar arasından bir ney sesi yükselir, tamamlar bu ahengi... Alır götürür hasret iklimlerine... Bir sonsuza doğru uzanır gidersin... için bin defa daha sarsılır hücrelerinden. Kanın çekilir, gidiverirsin bir başka, bir özge âleme...

Dede'yi İtri'yi bilmem. Yıllar yılı öğretilmedi bize. Yaş yirmiye aştıktan sonra uzaktan uzağa hissettim musiki denen esrârı... Ama sadece his. Bilmedim nota nedir?, usul, makam ne? Sadullah Ağa, Hafız Post, Abdülkadir-i Meragi... Kafamda şimdi oturuyor her şey yerli yerine... Neyden yükselen ses götürüyor beni bir medeniyete...

Anlamak zevk almaktır derler. Musiki o anlayışa daha kolay daha çabuk götürüyor. Çünkü bir medeniyetin mesajını, sesini getiriyor. Çocukken babamızın elimizi tutarak götürdüğü cami'den, kulağımızdan kalbimizin en derin köşelerine inen «saltanatlı tekbir»'in asırlar sonrası mütevaciz üstadını tanıyor, tattığımız lezzetin sunucusu «İtri»'yi öğreniyor, seviyoruz. Herşey söndü bu dünyada. Fakat bayram günleri sadece senede bir kaç defa tekbirle, genç kalplerde yeni filizler açılacağını farketmediler. O cinayeti unuttular. Ve kalbimize düşen tohum bizi bir medeniyetin kapısına götürmeyi becerdi...

«Bizi senden ayırdılar
İzbeliğe kapattılar
Bir âlemden kopardılar
Ve biz bilemedik seni, biz bilemedik seni.»

Diye kıt'alar düzüp yeni bir heyecanla düştük yollara... Baktık öcük dedikleri harfler vahiy ülkesine alıp götüren birer katarmış... Dibine darıktıkları kelimelerin meğer asaletiymiş bütün günahı... Bir gecede yakıliveren yalıların, fuhs yapılan vakfiyelerin, şarap patlatılan külliyelerin, zar fırlatılan tekkelerin, depo yapılan câmilerin, satılan, yıkılan çürütülen arşivlerin, beton canavarlarca yutulmuş cumbalı evlerin... Anamın örtüsü, Babamın zikri, dedemin vekarı, Ninemin Yunus'u Fuzulusi, Kuddusî'si... Hey bree! Nerden düştük bu izbeye kim itiverdi bizi böyle sinsice, rezilce?..

Sahaf dükkanının çay demliği fokurduyor. Saatimin yelkovanı akşamı epeyce ettin diyor. Gene bir kitap meraklısı ölmüş. Ölüm bu alıp götürecektir, ama bütün mesele hayrülhalef bırakmakta... Babanın ölüsü kalkmadan kitapları sahaf dükkânına yığmak... İşte acı olan bu... O ölüm değil. Nasıl olsa ölecek insan. Koca bir devlet böyle yağmalanmış... Koca bir medeniyeti satmış bu hayırsız evlatlar, bu da çokmu? O evlat ne anlar bu kitaplardan. O doğmadan ölmüş... Bir başka dünyaya açmış gözünü... Baba ile oğul aynı ufka bakmamışki... İkiside görmüş bu dünyayı ama nasıl?

Hadi hayırlı akşamlar dedik sahaf ağabeyimize. Sağolsun. Gene ümidi aybaşına dayadık. Kitabî borç grafiği yükseklerden inmiyor bir türlü. Bu ölümlerde öyle ani; ve hayırsız evlatlarda öyle aceleci oluyorki... Haydi sahaf dükkanına kitap kapışmaya... Bedava değil tabii.. Bursunu, ayakkabı paranı, gömlek paranı bağliıyiverirsin sahafa. Yangından mal kurtarıyoruz.

Zemin katın sıcak havasından kış gecesinin sert havasına çıktık. Kar- dan sonra yağmur. Acaib gidiyor havalar. Rüzgârla beraber serpiştiren yağmur fena vuruyor yüzümüze. Bıçak gibi kesiyor rüzgâr. Bu pardesü de bacakları tam örtmüyor. Adam sende, idâre et gitsin. Kaşkolu biraz daha sık. İliklenmemiş düğme kalmasın pardüsüde. Eldivenleri geçir elme. Çantayı'da sıkıştır. Tamam.

Dört adam gecenin soğuk ve çarpıcı havasında yürüsün. Beyazıttan Veznecilere... Ne konuşur acaba bu dört adam? «Kaamus-u Âlam gelmiş» «Kamusu Türk yüzyüz elli liraymış» «Ya Leskofçalı Galib'»le «Şeyhülislâm Yahya?» «Müsameretnâmenin müsveddelerini daktiloya verdik» «Sait Halim Paşa'nın makaleleri halâ tazeliğini koruyor» «Balkan faciasını aksettirmesi bakımından Zağra Müftüsü'nün kitabı çok mühim. Mutlaka yeni nesillere tanıtılması lâzım»

Konuşa konuşa Şehzadebaşının meşhur sinemalarının önünden geçiyoruz. Üç film, beş film beraber oynuyor. Afişler: «Bomba Recep» «Parçala Behçet» «Vur, Seviş, Öldür» bol bol resimler. Genç körpe çocuklar, afişleri pür-dikkat süzüyorlar. Gecenin soğuk ürpertisini geçiriyorum içime... Ama içime geçen soğuk değil kasvet. Yorum yapamam. Dinlemez yanımdakiler. «Çok isyânkârsın! Bu cemiyette böyle yaparsan yaşıyamazsın» diyorlar. «Vurdumduymaz olacaksın!» Sinemaların yanında büfeler de var. Gazeteler asılmış: «Ajda yeni bir flört peşindeymiş» «Osman penaltı kaçırmış» «Toto tahminler», «Efes Pilsen içiniz», «Tuborg, kral bira lüks bira» «Ecevit gene konuştu»... Geçiyoruz Şehzâdebaşının sinemaları içinden. Şehzâde camii karanlığa gömülmüş. Türbeler de öyle. Karanlık ve sükûnet. Tam karşısında ışıklar için bir sinema ve lokal var. «Yılanlı Dansöz, Kıvrak kız» Gençler pardesülerine sokulmuşlar, kapıdalar. Ha girdiler, ha girecekler...

Şehzâdebaşı Camiinin kapısından karşıya geçeceğiz. Rüzgâr vuruyor yüzümüze... Yağmur daha da artabilir. Köşede bir kitâbe var. Üstüne ilân yapıştırmışlar. Çeksen kolay yırtılacak. «Hadi!» diyorlar. Karşıya geçiyoruz. Belediye Sarayı'nın önündeyiz. Yeraltı geçidine doğru ilerliyoruz. Geçidin üstünde bir arkadaş ayrıldı. Biz Fatih'e yola devam. Geçidi geçmiştik ki ışıkların karanlığı dağıttığı yerde iki genç kız. 15-16 yaşlarında gösteriyorlar. Işıқта iyi seçiliyorlar. Peki ama ne diye bu kaldırımında bekliyorlar? Durak burası değil ki!... Temizce de kıyafetleri var. Yüzlerinde çocuksu belirtiler hâlâ mevcut. Acaba teyzelerine mi geldiler yoksa ablalarına mı?

Aksaray dolmuşunu mu yoksa Beyazıt dolmuşunu mu bekliyorlar? Aksaray'a buradan yürünür, dolmuşta geçmez. Beyazıtta mesele yok. Ama bu gece vakti böyle yalnız?.. Hallerinde bir acıplıkta yok. Bir oğlan yanlarına iyice yaklaştı. Bir sigara yaktı. Bir şeyler söylüyor. Kızlar geriler gibi oldular, yan yan gider gibi tavır takındılar. Sanki: «biz burada araba bekliyoruz sen nereden çıktın?» gibi... Fakat şuurlu bir mukavemette yok. Tereddüt içindeler. Bütün fotoromanlarda, filmlerde böyle değil midir? Genç güzel ve yakışıklı bir genç yaklaşır, genç kız'a «arkadaş»lık teklif eder. Önce her kız gibi «ama, falan filân» sonra ısrarlara dayanamayış... Geniş salonlar, plaj ve kır gezintileri, otomobille boğaz. (Tabii yerliyse) Bir gazino da «I love you» motifi. Elele veriş ve saadet. Ömrümce sana bağlıyız. **The end of this story**» Şuur altımız saklambaç kültürüyle (!) dolu. Genç çocuk bir yaklaşım denemesinde. «Atılım, olanakları saptama çabası içinde» «Sorunları çözümlenmek» istiyor. Hayır! Hayır! bu dramatik tabloyu böyle «Kurum»ca alayvari anlatamam! Bu iki genç kız cemiyetin pis ve rezil basınının, sinemasının, televizyonunun tesirinde kalabilir. Ama bunlar daha çocuklukla genç kızlık arasındalar. Bir baharı yaşıyorlar. Falan ananın filan babanın kızdırlar. Ana'da Baba'da ne kadar ahmak olursa olsun kızlarının bir akşam vakti bilinmeyen bir adama kurban edilmesini istemezler. Buraya bir gece vakti yolları düşebilir, eve geç kalmış olabilirler. Kış gecesi erken bastırır. Belki anaları onları misafirlikte biliyordur Vs vs... Bu gecede bir sinemalık vakit bulabilirler. (Bu oğlan yanlarına fotoromanların hazırladığı nesillerde açtığı kolay ve kahbe yoldan kolaylıkla yanlarına girebilir, kulaklarına tatlı şeyler fısıldıyabilir. Ama hayır! Bunlar benim insanlarım. Müsaade etmiyeceğim! Ne kadar yoldan çıksalar da... Şu anda belki hayatlarının ilk tecrübelerini geçiriyorlar. Tatlı emeller, buluş çağının cinneti içinde olabilirler. Ama bir uçurum karşındalar! Oğlan hapishane kaçkını andırıyor. Aman yarabbi! Bir genç kız bu bilinmeyen lânet mahlûka nasıl kulak verebilir?

Bizimkiler ilerlemişler konuşa konuşa. Geride kaldığının farkına vardılar. Bende ilerlediklerinin.

«— Yürüsene»

«— Durun. Eğer vicdanımız varsa. Müslümanlık kötülüğü görürsen önce elinle düzelt diyor, şimdi bunun zamanı. Şu anda uuruma düşecek genç kız veya çocuk var. Bu oğlanı döveceğim; bu kızlara da: «Eadi kardeşim; aldanmayın; kısmetinizi bekleyin. Sizi koklar, bırakırlar diyeceğim»

«Yahu bırak çocukluğu! Alan da memnun verende... Gecenin bu vaktinde ne işleri var? Kendileri kuyruk sallamasa bu oğlan gelir mi? Bak hâlâ dinlemez gibi yapıp gönüllü vaziyette duruyorlar. Yürü hadi işine. Gecenin bu vaktinde karakol-marakol senle uğraşacak değiliz. Suçlu sen çıkarsın. Başkasının dalgasına taş attığından suçlu olursun...»

«— Ama vicdan...»

Tuttular kolumdan. Yürüyüşe devam. Gidiyoruz evimize soğuk kış gecesinde. Ağzımda binbir lânet cemiyete...

«— Niye lânet ediyorsun bu kadar? Boşalmayı böyle yapacağına at içine eser olsun» dedi arkadaşım.

«At içine eser olsun» Niye? Uzun ve rahat koltuklarında beyzâdelerimiz kaloriferin sıcak ve rehavetli havasında uyku getirmek için «Bir Kış Gecesinde İzdırap» adlı hikayemi okuyacaklar. Zevk alacaklar. «Ne hümanist düşünce!» «Çok insancıl!» «Dostoyevski'ye benziyor. İnsanoğlu'nun ızdıraplarını derin ruhî tahlillerle anlatmasını, acısını kaleme geçirmesini bilmış.» diyecekler. Ve beyaz yataklarına uykuları geldiği için yatmaya gidecekler. Ben, «ıztırap tüccarı» olarak para kazanacağım. İsmim şöhret bulacak. Hakkımda: «Büyük Hikayeci, Romancı» diyecekler. Enaniyetim kabarmak. Televizyona çıkacağım «Efendim, öyküleriniz çok duygusal. Siz toplumu sanki açınım masasına yatırıyor, derin analizlere giriyorsunuz. Sizce san'atın (pardon «dörüt»ün) toplum yaşantısında ki yeri ve önemi nedir?» diye soracaklar. Ben: «Hımm!..» diyerek söze başlayacağım. Kravatımı düzeltereğim. «Bence san'at toplumcu olmalı. Eser bir ıztırabın mahsulü. Malûmâliniz her san'atkâr bir çilenin eseridir. Ana doğururken, tohum çatlarken çile çeker. Ben de beşeri ızdırabı toplumda, duyar, eserlerimde çizgilendiririm. Kahramanlarım hayattan alınmadır» diyeceğim. Tabîi beni dinleyen, seyreden insanlarda olacak. Meselâ komşularım: «Aaa'- Bu adam bizim mahallede oturan falan değil mi? Meğerse yazar mış» diyecekler. Ve ben meshur bir yazar olarak, insan ıztıraplarının komisyoncusu olmak sıfatıyla bol bol paralar kazanacağım. Köşklerim, arabalarım olacak. Çocuklarım mesut ve müreffeh bir hayat sürecektir. Karım, akrabalarım paramın bolluğundan, şöhretimden övünecekler. Kadınlararası toplantılarda «Bak bak şu kadın filan romancının hanımı, kardeşi yengesi, teyzesi» diye parmakla gösterecekler. Çocuğuma mektepte hocası! «Aa sen falanca yazarın çocuğu muydun?» diye bir kat daha itibar gösterecek. Kitaplarımı imzalıyacağım. Arada bir: «fikir özgürlüğü» diye de nutuklar atacağım belki. Ama çok alkışlanacağım. Şöhretim «İnsan ızdırabını en iyi aksettiren romancı» olacak. Hep içine acılarını atarak eser meydana getiren ben ilham gelsin diye acılı yerlerde dolaşacak, çarpık şeyler dramlar arıyacağım. Dramsız, acısız cemiyet olursa ben ne yapacağım? Aç kalırım tek kelimeyle. Benim için acı mühim. Acı, ızdırap, felaket... Ben ve bütün romancıların yaşaması için... Bütün dünyaya «Büyük Romancı» tanınmak için.

Arkadaşım şüphesiz bunu söylemek istemedi. Bu ıztırabı gelecek nesillere göster. Tecrübe etmesinler bu yolları» demek istemişti. Şüphesiz o da benimle aynı acıyı duyuyordu. Ve şüphesiz o daha mukavimdi.. Ben

KIRKBEŞ

teriyat eden, haykıran insan. Evet ama. Bu iki genç kız ne olacaktı? Bu tatlı hisitular, bir sinema locasında elele degecek, sonra? Başka bir randevu, başka bir randevu. Park, bahçe derken iş ilerleyecek. Ve bir gün sandet gerisi ortadan kaybolacak. Genç kızlığını kaybetmiş, İttri gitmiş, posası kalmış genç kızımız adı kötüye çıktı diye evini terkedecek. Bir sinema locasında bileteçi, bir lokantada garson, bir borda konsomatris, bir randevu evinde sermaye, «Bir kadın düşmeye başlayınca düşeceği yere nihayet bulunmaz.» Bu hikayenin sonu «happy end» olamaz.

Yorlin diline batsın romanlar hikâyeler. Romanı, hikayeyi meziyetmiş gibi takdim edenler! Ben dram satıcısı, hastalık bulaştırıcısı yara deşicisi olmak istemiyorum. Bana bir genç kızın bahar çiçeğine benzeyen saffetini, yüzünün masumiyetini geri versin. Onu bırakın. Bırakında evinde sınısıcacık bir yuvada bir bebeği bağına basarken görelim. Falanın karısı olsun. Bir tek erkeği beklesin her akşam. Çocuklar doğursun, Ana olsun. Yiğit oğullar, hanım kızlar büyütsün. Ve bir gün torunlarının arasında masallar anlatan bir nine olarak ebediyet ülkesinin çağrısına ak yaşmağı altında nur yüzlü simasıyla beklesin. Bana bu mutluluğu verin! Ne olur! Ne olur! Dostoyevski'nin acılı ruhunu geçirdiği Raskolnikov Sonya önünde diz çöküp: «Senin ızdırabına secde ediyorum» demesin. Patesburg'un acısını 100 sene sonra ben de İstanbul'da anlatmaya kalkmıyayım. Yakın bütün romanları, hikayeleri, piyesleri. Olmaz olsunlar. Dramsız bir hayatı sürsün benim insanım. Varsın onlar: «Kafes arkalarında esireler», «Romanı hikayesi olmayan kokusmuş Osmanlı düzeni» «Dünyadan habersiz cahiller» diye makaleler düzsünler. Ben tek bir kızımı sokak ortasında bir şehvet budalasına peşkeş çekilişine seyirci kalıyor, bu manzarayı mecmualar, romanlar, filmlerle hazırlıyorsam lânet olsun o cemiyetin yazarına, çizerine...

Kış gecesi yürüyoruz. Daha fazla la'net etmiyorum. Çünkü lâneti içime attım eser oluyor. Gene bir büfenin önünden geçiyoruz. Gazeteler, mecmualar asılmış. Başlıklar: «Ortak Pazar'a Giriş Döneminde» «Cumhuriyetin 50. Yıldönümü» «Kutlama Programı», «Demirel Halkın Gücü Her şeyin üstündedir dedi» Arabalar geçiyor. Yağmur gittikçe şiddetini artırıyor. Yürüyorum, yürüyorum, yürüyorum.

Durali Yılmaz'ın Hikâyeleri

Galip BOZTOPRAK

Düşünce ortamının oluşumu, güçlü sanat eserlerinin ortaya konmasıyla etkin bir düzeye ulaşır. «Söylenmeyen», Durali Yılmaz'ın ilk kitabı. Altmış sekizden bu yana yayınladığı hikâyelerini toplamış. Kitap, dört bölüm ve her bölümde üç hikâyenin yer aldığını görüyoruz. Tarih sırası gözetilmemiş sıralamada. Kendi içinde bir bütünlük sağlanmış.

«Camdaki Dünya». Bozukdüzen bir çağda kimin yoktur ki, bir «Camdaki Dünya»sı. Vardır. Olması da gerekli. Hayatın anlam kazanması için gerekli. «.... Artık en sonuncusu da çöken, medeniyetleri ölmez bir medeniyet ekleme özlemiyle hohladım, hohladım cama.» (Sh. 10) Sanatçı, kap-kara bir perde çekilen, mutlu bir dünyanın boyutlarına uzanma özlemiyle çırpınır. «İnsanlar, insanlar... Gidiyor, gidiyorlar...» (Sh. 12)

«Yılan Öldürmek» ve «Kumru» hikâyesi, saf Anadolu insanının duygularından kopup gelen ve pek çok örneğine rastlayabileceğimiz, çocukluk yıllarının özlemlerini ve tutkularını dile getirmektedir.

«Söylenmeyen» kitabın en uzun hikâyesi. Ezilen, horlanan, köksüzleştirilen ve yozlaştırılan bir toplumun acıları... İçin için kavru olarak tüm engelleri yıkacak gerilime hazır bir toplumun... Durali Yılmaz'ın şiir gibi anlatımı var. Kelimeleri su gibi çağılıyor. Okuyucu coşkun heyecan dalgaları arasında buluyor kendini. Mısralar dökülüyor kimi yerde. «Sesimi dinlesinler/Sonsuzun ötesinden.» (Sh. 37) İnsanın yaratılış özü olan toprak. Yüce bir anlamı var. Sanatçının tutkusu şöyle dile gelir: «Toprak koku. Doyulmayan bir koku.» «...Topraktayım işte, damla damla eriyerek aktığım toprakta. Çevrem toprak. Toprağa vermişim benliğimi. O çekip almış benliğimi. Doğuşumu yeniliyor toprak.» (Sh. 42) Toprak dirilişin simgesidir bir bakıma. Durali Yılmaz bunu şu şekilde noktalar: «Bütün insanlığı yıkayacak, yeni bir oluşa götürecektir abıhayat gibi doğuyorum.»

İlk üç ve son üç hikâye eserin en ağırlıklı ürünleridir diyebiliriz. «Altın Beşik», halk hikâyesinin değişik bir açıdan ele alınışı ve orijinal bir yorumudur. «Geziciler»; olağanüstü olaylar ve varlıkların halk arasında değerlendiriliş biçimini çizmektedir. Bütün bunlarla da günümüz insanının portresi ortaya konulmuş oluyor.

KIRKYEDİ

Ahmet KALYONCU

Sair, yazar ve denemeci M. Akif İnan, yaşadığı dünyanın tuhaf ve güzel yönlerini Hicret kitabında bize aksettirir. O, bize bu kitabında yaşamak karşısında mücadelenin sırrını öğretir. İşte gerçeklerin insan duygularına yönelen ve bu kitapta anlatılmak istenen mefhumlardan bir kaçını şu misralarda izleyelim:

«Soyundum çileye dönmemesine
Bilendim ışıktan gözyaşlarıyla»

Hicret, belki bir gidiş yolu, belki de dalları meyve dolu bir ağaç olabilir. Ama bunun dışında, belki de ruhun kapısı, hislerin mikesi de olabilir. Fakat bütün bunlardan başka hicret, başvurulması gereken bir dayanaştır. Bu dayanaklara şair şöyle seslenir:

«Bir kâse su gibi dökülse kuma
Kurumlar kollayan dik başlı aklım»

Hicret insan dimağını kurcalayan, belki de bir geleneğin hayat kaide-lerine inanmaya çağıran ve onları o şekilde inceleyen bir şiir kitabıdır.

M. Akif İnan, «Hicret» kitabında özlemini duyduğu dünyanın ve bu dünyanın içinde yaşayan insanların çilelerini ve bu çilelerin son noktasını bize anlatmak ister.

Bu anlatım ne bir çağrı ne de bir nesli, bütün insanlığı içine alır. Fakat bundan başka Hicret'te insan aşkı ve insan ahdi başta gelir.

«Gözlerim kalbime değmeden önce
İstanbul o kuşlar acep nerdeydi»

M. Akif İnan bu kitabında mantığımızdan ziyade hislerimizin öncelikle duyduğu dostluk havası içinde, hep bizimle bir şey bulmaya çalışır.

«Hicret» bir hayat kaynağıdır. O, bağlı olduğu fikri şöyle anlatır:

«Anamı sorarsan büyük doğudur
Batı ki sırtımda paslı bıçaktır»

Bütünyle insanı işleyen, içe kapanık ve ahenkli şiirler de var kitapta.

SULTAN HAMİD'İN RUHANİYETİNDEN İSTİMDAT

NERDESİN, ŞEVKETLİ SULTAN HAMİD HAN
FERYADIM VARIR MI BÂRİGÂHINA?
ÖLÜM UYKUSUNDAN BİR LÂHZA UYAN,
ŞU NANKÖR MİLLETİN BAK GÜNAHINA!

Tarihler ismini andığı zaman
Sana hak verecek, hey koca Sultan,
Bizdik utanmadan İtira atan,
Asrın en siyasi Padişahına?

Divâne sen değil, meğer bizmişiz,
Bir çürük ipliğe hülya dizmişiz!
Sade deli değil edepsizmişiz!
Tükürdük atalar kalbigâhına!

Sonra cinni bozuk ahlâkı fena,
Bir sülrü türedi, girdi meydana.
Nerden çıktı bunca veled-i zina?
Yuh olsun bunların ham ervahına

Bunlar halkı didik ettiler,
Katliâma kadar sürüp gittiler.
Saçak öpmeyenler secede ettiler,
..... pis külâhına.

Bugün varsa yoksa .....
Şöhretine herkes fuzulî dellâl,
Âlemi mânada bak da ibret al,
Uğursuz talihin şu kemrahına

Haddi yok, açlıkla derde girenin
Şehpayı kazaya boyun verenin.
Lânet ile anılan cebâbirenin
Bu, rahmet okuttu en küstahına.

Milliyet davası fıska büründü,
Rıdayı diyanet yerde süründü;
Türkün ruhu zorla âsl göründü,
..... hem Allahına...

HABERLER

GECE

Türk gençliğine Cumhuriyetten daha uzun yıllar hizmet etmiş bir teşkilât olan M.T.T.B. 25 Nisan'da İstanbul Spor ve Sergi Sarayında «MİLLÎ GENÇLİK» gecesi yapacaktır. Gece- nin hazırlıkları uzun zamandan beri sürdürülmektedir. Geceyi çok zengin bir programla halka takdim için hazırlanan komisyon çalışmalarını yoğunlaştırmıştır.

YARIŞMA

Millî Türk Talebe Birliği Orta Öğretim Komitesi Her yıl olduğu gibi bu sene de kompozisyon yarışması tertiplemiştir. «İstanbul lise ve dengi okullar arası «GENÇLİĞİN BUNALIMLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI» konulu 4. kompozisyon yarışmasına bu yıl 2013 kompozisyon iştirak etmiştir. Ön jüri tarafından eleme neticesinde 20 kompozisyon finale kalmıştır.

Final yarışması 5 Nisan Cumartesi günü saat 14,00 de M.T.T.B. salonunda yapılacaktır. Kompozisyonlar bizzat yazarları tarafından jüri ve davetliler huzurunda okunacak, aynı gün neticeleri belli olacak ve her dereceye giren ilk beş finaliste hediyeleri verilecektir.

AÇIK OTURUM

M.T.T.B. Sinema Kulübünce 10.3. 1973 tarihinde ilk defa yapılan «Millî Sinema» açık oturumundan sonra «Millî Sinema» çalışmaları bu güne kadar kulüp bünyesinde seminerler şeklinde devam etmiştir.

Sinema pratiğinde Yücel Çak-

maklı'nın temsil etme durumunda olduğu «Millî Sinema»nın bugünkü durumunu, ulaştığı merhaleyi ve gelecekte ulaşması gerektiği hedef ve muhteviyatının tartışılması için 4 Nisan 1975 Cuma günü saat 19.00 da bir açık oturum tertip edilmiştir.

Pratik alanda Yücel Çakmaklı'nın yaptığı filmlerinde tartışma konusu olacak olan bu toplantıda «Millî Sinema»nın teorik ve pratik alanda yeni yönelmeler olması, muhtevanın daha da belirlenmesi beklenmektedir.

Açık oturuma Yönetmen Yücel Çakmaklı, M.T.T.B. Sinema Kulübünden Salih Diriklik, Sinema yazarları Ahmet Güner, Mesut Uçakan, M. Akif Ak, Zekâ Savaşlar katılacaklardır.

KONFERANS

Yetmiş yıllık hayatının büyük kısmını Türk gençliğine bir ideal aşlamak, gerçekleri olduğu gibi göstererek, haksızlığa karşı direnen, mazlumun yanında, zalimlerle fikri kavgasını veren biri olarak gördüğümüz üstat Necip Fazıl Kısakürek, bu değeri madden paha biçilmez hizmetini Anadolu'da vereceği konferanslarıyla devam ettirmektedir. M.T.T.B. temsilcisi bulunan Trabzon'da 12 Nisan'da, İzmir'de 19 Nisan'da, Erzurum'da 26 Nisan'da birer konferans verecektir.

— İçinde bulunduğu ekonomik krizden bir türlü çıkamayan Türkiyemizde günde milyonlar israf edilmektedir. 5 Nisan Cumartesi günü, A.T.O. genel sekreteri D. Agah Oktay Güner M.T.T.B. de «İsraf ekonomisi mevzulu konferans verecektir.